

**DE BESTE
SPORT
VERHALEN**

Uit het werk van:

Mart Smeets

Henk Spaan

Harry Vermeegen

Barry Hughes

Ria Stalman

Hans Böhm

MART SMEETS

Elfstedentocht

Het kon eigenlijk niet, maar het moest. Op vrijdagochtend 3 januari werd ik in een Maastrichts hotel wakker in de wetenschap dat de tocht der tochten de volgende dag in Friesland verreden zou worden. Terwijl half Holland en geheel Friesland in rep en roer waren, ging het leven in Maastricht gewoon zijn januarigangetje. Dat gekke gedoe op schaatsen dat 'daarboven ergens' ging plaatsvinden, liet de meeste Limburgers blijkbaar volkomen koud. De cafés en restaurants zaten vol, er werd geflirt en geregeld en er werden dure kleren en schoenen gekocht. 'Elfstedentocht?' keken ze me aan en spraken het uit alsof het een vies hoestdrankje was. 'Kunt u schaatsen?' vroeg ik aan een van de organisatoren van de vakantiebeurs. De man, een goed gesoigneerde, strak geklede bon-vivant, keek me aan met een blik van 'die is gek' en schudde zijn hoofd: 'Gelukkig niet... die kou in, ik moet er niet aan denken.'

Wat deed ik hier? Waarom moest ik in de vroege vrijdagmiddag 'iets' doen in Maastricht, terwijl in het krakend koude Leeuwarden de televisiewagens af en aan reden, de commentaarposities opgebouwd werden en collega's zich waarschijnlijk al in het zweet werkten.

Hoe kwam ik hier? Hoe was dit ook weer gegaan? Ik moest om mijn eigen onnozelheid lachen. Theo Koomen kon dat vroeger ook zo goed. Dan sprak hij van een 'vroegere boeking' of 'door zijn vrouw aangenomen' als we hem kapittelden over het feit dat hij weer even snel commercieel moest gaan werken.

Nu deed ik hetzelfde. Ik had via mijn goede vriend P. het verzoek gekregen om 'iets aardigs te doen' bij een te openen vakantiebeurs. Wat me voorgehouden was, wist ik niet meer, maar de gedachte om gezellig in Maastricht te gaan eten en slapen moet toen, in oktober of november, want zo ver van tevoren was het allemaal geregeld, dermate aantrekkelijk geweest zijn dat ik toegestemd had. En wie dacht er toen aan de Elfstedentocht?

Ik zat op de rand van mijn hotelbed en keek naar de ochtendtelevisie: beelden uit Friesland. Het woord Elfstedentocht werd 184 638 maal gebruikt, Henk Kroes was belangrijker dan Wim Kok en ik zat

met slaap in mijn ogen suf voor me uit te kijken. Wat moest ik hier vanmiddag in 's hemelsnaam doen?

Ik had begrepen dat het druk zou worden en dat mijn woorden de officieuze opening van de reisbeurs zouden zijn. Twintig minuten was het podium voor mij, en ik wist nu al dat het een enorm gehaast zou worden, want dit was Limburg en dus zou men niet op tijd beginnen maar mijn vliegtuig ging wel op tijd en ik wilde, moest en zou rond half zes in Leeuwarden zijn. We zouden met de complete NOS-redactie om zes uur bijeenkomen.

En dus zon ik op een truc, iets ludieks was het niet, maar wel gek. Ik moest al die mensen die daar keurig in die grote zaal van het MECC kwamen zitten, iets aardigs vertellen over reizen en ik moest snel de zaal kunnen verlaten om naar vliegveld Beek te knallen.

Ik werd langzaam wakker en het begon me allemaal te dagen. Omdat ik, zo had P. weieens zitten vertellen in een gezelligheidsclubje in Maastricht, veel reisde, was het een leuk idee 'die meneer Mart Smeets over zijn avonturen in den vreemde te laten vertellen'. Ik moest leuk doen - dat had men gevraagd - of proberen dat te zijn. Op donderdagavond, tijdens een prettig etentje, had ik nog knorrig opgemerkt dat mensen die leuk doen, vreselijk zijn, maar die boodschap was, geloof ik, niet angekommen. Iemand aan tafel vertelde dat hij altijd vreselijk om Ron Brandsteder moest lachen. Ik moest iets aardigs zeggen over reizen en als het kon moest er ook nog een beetje gelachen worden. Nou, dat kon. Ik kleepte me aan en bedacht de basis van mijn feestrede: mijn reizen in het jaar 1996. Ik pakte mijn agenda erbij, maakte wat aantekeningen en zag dat ik maanden weggeweest was en dat ik over wel tien trips iets te vertellen had.

De opening van de beurs zou rond de klok van tweeën plaatsvinden. Ik had het verzoek gekregen om een uurtje eerder op te komen draven om een rondje langs de stands te maken en zo links en rechts mensen te groeten en soms een handje te geven aan min of meer belangrijke zakenvrienden. Dus deed ik dat, als een keurig afgerichte commercieel geheel te manipuleren halvezool, als een gedienschtig jaknikkende idioot van bijna vijftig. Als een lul die nu eigenlijk in Leeuwarden wilde zijn, maar die een afspraak had staan met de beursdirectie. Ik rilde van mezelf, terwijl ik weer twee notabelen een hand gaf. Ik luisterde nauwelijks naar hun woorden. Waar hadden ze het in godsnaam over? Nieuwe bestemmingen, stijgingen van meer dan tien procent in vergelijking met vorig jaar.

In een keurig donker pak schuifelde ik tussen Hawaï, Torremolinos en de nieuwste familiesafari's in Tanzania door, keek gemaakt geïnteresseerd naar folders van fietsvakanties in Zuid-Polen en luisterde naar

een meneer die me vertelde hoe aardig het wel was kampeervakanties in Schotland te houden. In twaalfpersoonstenten wel te verstaan, samen met anderen, van waarschijnlijk andere afkomst en met andere interesses, maar dat maakte het nou juist zo interessant, zo anders. Ik keek op mijn horloge... vlak voor tweeën. In Leeuwarden was het nu druk, de weg naar de Bonkevaart was allang afgesloten, de jongens van het NOB en Cinevideo sleepten nu kilometers kabel, in Dokkum en Franeker en Ijlst gebeurde hetzelfde. Iedereen was bezig, de koorts was er voelbaar, nog zestien uur voor de start.

En ik? Ik werd op de tweede rij in de grote zaal neergezet. Eerst waren er toespraken en moesten er mensen in de bloemetjes gezet worden. En dus zat ik en wachtte, en keek weer op mijn horloge. Ik had inmiddels gehoord dat Roberto Lankohr, de voetballer van Fortuna en aangetrouwd met iemand van de organisatie, me direct na mijn optreden' (dat woord gebruikten de mensen in Maastricht voortdurend) per snelle auto zou rijden. Naar het vliegveld moest in zeven minuten te doen zijn, had hijzelf uitgerekend.

Ik merkte op dat als Lankohr zou autorijden zoals Fortuna voetbalde... neen hoor, had ik gelachen, dat was maar een grapje, een vreselijk onbedoeld bedoeld grapje. Mijn omstanders hadden geschrokken gereageerd: wat zegt die duivelse meneer Smeets nou toch weer?

Weer keek ik op mijn horloge... godver... er werd nog steeds gesproken en geklapt en weer gesproken en ja hoor... ik werd aangekondigd. 'Een man die heel veel reist, u kent hem van de televisie... dames en heren... uw aandacht voor onze beursopener van dit jaar.'

In de laatste aankondigingswoorden stond ik al achter de microfoon en begon. Ik had mijn reistas die ik mee naar Friesland moest nemen, op het podium laten klaarzetten en terwijl ik vertelde over reisjes naar wielervedstrijden in Italië, Frankrijk en Zwitserland, bezoeken aan basketbalwedstrijden in Amerika en mijn zeer geslaagde trip naar een tennistoernooi in Melbourne, begon ik me langzaam uit te kleden. Onder het mom van de hitte op het podium verdween eerst mijn das, toen het pak (de broek onder hard gelach van vooral de dames in de zaal, er was zelfs licht geproest hoorbaar), vervolgens het hemd, de schoenen en sokken en stond ik, trieste lul dat ik was, in T-shirt (laf hoor) en ruime boxer-met-bloemmotief op een podium in Maastricht. Driehonderd kilometer van me vandaan werden de stempelposten door stoere mannen het ijs op geschoven, werden gamellen vol erwtensoep klaargezet en werden de kanshebbers voor de Tocht voor de zeventiende maal die dag geïnterviewd: of zij ook

niet dachten dat Erik

Huizebosch zou gaan winnen?

Ik had snel op mijn horloge gekeken en had besloten dat Roberto Lankohr een betere rijder dan Ons Jos zou moeten zijn om mijn dag nog te redden. Fotografen verdrongen zich voor het podium om 'die gekke man van de tv' in zijn ondergoed vast te leggen, maar mijn aankleden was al begonnen. Ik verhaalde verder over reizen naar weet ik waar en trok mijn Friesland-bepakking aan, lekker warme kleding met als slot een oorwarmer. Al pratend had ik het pak met toebehoren keurig in een klerenzak opgeborgen en een snelle blik op mijn horloge leerde dat ik, met goed fatsoen, een punt aan mijn verhaal kon draaien. Ik had mijn geld nou toch wel opgebracht... of mocht ik zo niet redeneren? De mensen in de zaal hadden (heel hard) gelachen, er was eerst wel een golfje van ongeloof door de voorste rijen in de zaal getrokken, maar daar had ik me niets van aangetrokken. Als het dan toch gek moest, dan maar op deze manier.

Ik eindigde met de zin dat er in Friesland, ergens in Noord-Nederland dus, een schaatswedstrijdje op het punt van beginnen stond en dat ik me, gezien mijn gewenste verblijf in Leeuwarden, maar aangepast had voor mijn volgende reis. Ik wenste de mensen een mooie en vooral commercieel geslaagde beurs, pakte mijn grote, bordeauxrode tas op, gaf de rest van mijn bagage af voor transport naar elders en rende achter Lankohr het pand door, naar de parkeergarage.

Ai... dat alarm. Hoe startte deze wagen van de baas? Had hij nou maar zijn eigen autootje genomen, verdomme, er moest ergens een knopje in dit slagschip zitten, wacht, hij was zo terug. Onwaarschijnlijke lul. Over tien minuten zou het toestel van Beek vertrekken. Wist Roberto al dat hij Maastricht-Leeuwarden in drie uur moest gaan rijden? Vier minuten later reden we de parkeergarage uit (het knopje zat ergens verstopt, links naast de stoel) en probeerden we de snelweg op te komen. Neen dus, vol, bomvol.

Ik keek naast me en zag de middenvelder de ogen even samenknijpen. Voetballen kon hij goed, maar hij was tot meer in staat. Hij overlegde snel, dacht aan een andere route en met piepende banden verlieten we Maastricht over kleinere wegen. Nergens raakte hij in paniek, nergens reed hij idioot hard of gevaarlijk. Hij bleef rustig en alleen op het laatste stukje bij het vliegveld deed hij iets wat eigenlijk niet mocht. 'Deze pak ik even zo,' zei hij, gaf een dot gas, zwiepte de wagen om een bus heen, remde af en gaf me een hand: 'Ik wacht hier... als je toestel weg is, rijd ik je verder.' Drie stappen in de hal zag ik dat dat niet hoefde. Een mevrouw in uniform rende lachend op me af: 'Net gehaald,' zei ze. Ik keek op mijn horloge. Natuurlijk, dit was Limburg,

ook vliegtuigen vertrokken hier iets te laat. En dus zakte ik vijf minuten later achterover in de kussens van zo'n toestel waarin je net niet lekker zit vanwege de beenruimte, maar dat toch wel weer meer comfort geeft dan twee en een half uur opgevouwen in een auto hangen.

Er zaten vier mannen in het toestel en de stewardess sprak ons uiterst vrolijk aan met 'Ladies and gentlemen'. Aan het eind van de vlucht, waarschijnlijk op aandrang van de cockpitjongens, liet ze het 'ladies' achterwege.

Neen, ik hoefde helemaal niets, geen hapje, geen kopje koffie, ik dankte haar vriendelijk. 'Wat doet u eigenlijk op deze dag in Maastricht?' begon ze en ik begreep dat zij een van de zeventien Limburgers was die ooit van de Elfstedentocht had gehoord. Ze was zelf heel sportief, vertelde ze, ze had zelfs geschaatst op de kunstijsbaan van Geleen.

Haar vriendelijke lach achtervolgde me toen ik Schiphol in galop nam. Ik struikelde over medereizigers, ergerde me aan het doelloze geschuif van karretjes voortzeulende mafkezen die waarschijnlijk op weg naar de Canarische eilanden waren en om even over vieren viel ik letterlijk op de voorbank van de wagen van Taxi 19000. Ik pikte nog net over de radio mee dat het binnenrijden van de provincie Friesland op dit moment afgeraden werd. De weg Zwolle-Leeuwarden was dichtgeslibd, vanuit Groningen stonden er kilometers file en het treinverkeer liep ook niet helemaal zoals het moest. Ik luisterde, naar opgewonden radioreportages vanuit Friesland, terwijl we de rondweg om Amsterdam namen. Alle zendgemachtigden in dit land hadden alles en iedereen die konden praten en met zenders en Nagras konden omgaan, naar de Grote Tocht gestuurd. Het leverde een lapjesdeken aan indrukken op; veel verwondering, vooral ongebreideld enthousiasme, weinig analyserend vermogen en nergens ook maar een relativerend woord; alles was mooi, fantastisch en die Huizebosch kon je op alle zenders horen. Krompraten was inmiddels ook tot humor verheven.

Zo was het in 1985 ook gegaan, het jaar dat voor jongere generaties Nederlanders de Tocht pas echt gestalte kreeg. Toen werd van de schaatstocht voor het eerst live verslag gedaan op de televisie. Het evenement verloor zijn mystiek, een frisse boerenjongen won in no-time op mooi ijs en iedereen danste en deinde vervolgens de hele dag door. De Tocht uitrijden, zo vond iedereen, was een grootse prestatie, vooral als je dat deed om tien voor twaalf 's avonds, half struikelend, kapot, met bloed op de kop en dan ook nog geïnterviewd voor de tv. Dat was extreem heldendom, daar gloeide iedereen van, dat maakte ons week, maar ook weer heel sterk.

Dit konden wij, kinderen van Beatrix en Reinier Paping, toch maar

mooi. Dit evenement bracht het allerbeste in ons Nederlanders boven: afzien tot en met en vooral kijken naar mensen die pijn lijden. Daar waren we heel goed in.

Voorbij Middenmeer bespraken de chauffeur (die nergens boven de toegestane snelheid reed) en ik de Tocht van 1986. De 'déja-vu-wedstrijd' die eigenlijk niemand echt leuk gevonden had: te snel na de vorige, te veel herhalingen, te veel van hetzelfde. Maar dat was nu elf jaar geleden en een volgende generatie oranje-blanje-bleu zou zich nu gaan inlaten met de Tocht en vooral met de randverschijnselen; het hossen, het zuipen van de koppige Beerenburg, het lallen op bekende bruggetjes in Franeker en Bartlehiem en het vereren van de zieligen, die kruipend van ellende over het ijs zichzelf een weg zochten; heldhaftige huisvaders uit Hoorn, struise studentes uit Stiens; het maakte allemaal niets uit, we zouden voor één dag weer allen één worden. Met uitzondering dan van die Limburgers, bedacht ik mij. Die zouden over een gezellige vakantiebeurs kuieren en folders van een Van der Valkimperium op Curaçao aanpakken van prettig glimlachende hostesses.

Op de Afsluitdijk was het opvallend rustig, zo niet stil, terwijl de radioberichten ons wilden doen geloven dat autorijden rond de provincie Friesland niet mogelijk was. We rondde Harlingen met een boog en moesten voor het binnenrijden van Leeuwarden precies twee minuten bij een stoplicht wachten. Dat was alles. Nergens oponthoud, nergens files en nergens hadden we te hard gereden. Geheel volgens schema stapte ik om tien voor half zes naar de voordeur van mijn hotel. Om kwart over twee was ik in strak pak het podium in Maastricht opgestapt, nu vroeg een fris opgeknipte jongeman van een bewakingsfirma me of ik mijn sleutel kon laten zien.

'Pardon?' Ik keek het jongmens aan, maar begreep de situatie. Dit was zo'n beetje het epicentrum van de Elfstedentocht, dit Oranje-hotel huisvestte natuurlijk vip's, meelopers en persmensen en dit was preventief en waarschijnlijk ook wel nodig. 'Ik kom nu inchecken,' zei ik en mocht doorlopen. Het voordeel van het bekende gezicht, dacht ik, want achter me moesten anderen hemel en aarde bewegen de deur binnen te komen.

Het was half zes toen ik met twee collega's de bar betrad om even rond te neuzen. Zojuist was het grote pre-Elfstedentocht-carnaval begonnen. De tapkraan was opengezet en er heerste een vrolijkheid die ik niet kon thuisbrengen. Wie en wat waren dit? Ik keek om me heen. Over het algemeen goed geklede mensen en blijkbaar kenden ze elkaar al. Er werd veel en hard gelachen, gekust (veel in de lucht), gedronken en nog meer gedronken. Dit was, zo hoorde ik, de happy

few, samengebracht in hun clubhuis, dit waren de incrowd-die-hearts, sponsormensen met aanhang, invités, bijlopers, aanhangwagens, dronkelappen, managers, bazen en baasjes met hun vrolijk door Claudia Sträter speciaal voor deze gelegenheid geklede vrouwen en vooral Telegraaf-lezers.

Betalen ging hier ook niet met gewoon Hollandsch geld (heel even dacht ik dat er geen verschil tussen Arena's en de bonnetjes van het Oranje-hotel bestond; een mens wordt anders' op het moment dat hij in Nederland niet met guldens kan betalen), maar met bonnen die je in serie bij een vriendelijke ober kon gaan kopen. Ook met een creditcard. Om kwart over zes namen ruim veertig NOS-medewerkers snel, zonder overbodige vragen en vooral zakelijk de Tocht door. Het viel me op hoe professioneel dit gezelschap werkte; iedereen wist zijn plaats, niemand deed zich belangrijk voor en voor achten was iedereen uitgewaaierd; die naar Harlingen, anderen naar Hindelopen en weer anderen naar Hilversum waar ze de hele nacht en vervolgens dag en nacht zouden moeten werken bij het opvangen van de beelden. Dat vond ik een gek idee: in Hilversum te moeten werken, in keurige air-conditioned ruimten waar uren en uren beelden op banden gevangen werden. Die collega's benijdde ik zeker niet. Dan kon je nog beter de snijdende koude ingaan zoals de camerajongens die nu samen koffie dronken. Ik maakte de fout te menen dat zij niet zouden kunnen slapen omdat ze al heel vroeg uit hun bed moesten. Zij zouden pas in de wedstrijd komen als het licht was en als wij, diegenen die de start begeleid hadden, er al een kwart werkdag op hadden zitten.

Over mijn eigen nachtrust zat ik ook niet in. Ik wist van de vorige keren dat slapen nauwelijks mogelijk was en ik had al begrepen dat ik straks de late avonduitzending zou doen vanaf de Bonkevaart en dat ik dus om een uur of één in de nacht in dit nu van gezelligheid ronkende hotel terug zou zijn om er om drie uur al weer te vertrekken.

We reden in de heldere, mooi zwarte nacht door Leeuwarden. Wegen waren afgezet, maar met een speciaal laissez-passer mochten we door. De kroegen zagen er gezellig vol uit, over straat zwierven honderden jongeren en de sfeer leek me, ondanks de felle maar niet onprettige koude, goed.

Bij het betreden van het hotel moest ik nu wél mijn sleutel laten zien. Er kwam niemand meer in, zeiden de nu in prachtige winterkleding gestoken bewakingsmensen. Voor het hotel dromden tientallen joelende mensen samen. Ze wilden absoluut naar binnen, want, zo werd er geroepen, Willem-Alexander was er en Katja Schuurman en haar nieuwe beau waren gesignaleerd en Kees Jansma en nu Mart Smeets ook nog... Hun lol kon niet op en met een massaal meegezou-

gen 'Olé, Olé' mocht ik erdoor. Een mooie blonde meid, gekleed in een rood ski-jack dat Wassenaar of Blaricum ademde, giebelde, vlak voordat ik naar binnen stapte: 'Mart, mag ik voor één avond je verloofde zijn?' Ik wilde mijn pas inhouden en me omdraaien, maar de menigte stroomde weer langs, blond en rood meevoierend in de kou. Op mijn kamer knipte ik het licht aan. Het was iets voor half twee en ik voelde zure kramp in beide kuiten opkomen. Als ik nu ging slapen, was ik verloren, want één uur slapen brak een mens, wist ik uit ervaring. Dus checkte ik de douche en bedacht dat hier de redding van de nacht gevonden was. Ik zette de kranen aan, mengde tot een aanvaardbare temperatuur en ging onder de straal zitten. Tot twee uur bleef ik onder de douche, dommelde er bijna weg, maar toen ik even later droog op bed ging liggen, was de kramp verdwenen.

Wat nu te doen? Opstaan dan maar, aankleden en mijn reservekleding uitzoeken. Welke trui stond het stoerste en waar waren verdomme mijn pool-handschoenen, verleden jaar nog zo trots op de kop getikt bij Eddie Bauer in New York? Ik had mijn thermosokken deze avond al geprobeerd en het resultaat mocht er wezen, niets van kou te voelen, klasse. Om half drie was ik aangekleed en had een stapeltje kleren klaarliggen dat ik mee moest nemen voor het geval dat.

Ik keek door het raam naar de nog steeds langstreckende feestvierders. Er werd gezongen en geschreeuwd, ik kon de teksten niet goed verstaan, maar ik dacht dat het om Huizebosch ging; de feestvierders hadden hun held al gekozen.

In de lobby van het hotel werd me duidelijk hoe gezellig gezellig kon zijn. Het gezelschap feestvierders dat ik eerder op de avond had zien beginnen aan hun festiviteiten, was weliswaar geslonken, maar de sterke jongens en de taaie dames hingen nu gekruld rond stoelen of stonden me uit balans, met natte ogen en geraakt aan te kijken: 'Hé, verrek, daar is die jongen van de televisie ook nog... mot jij niet naar bed kaerel, je mot toch mogge iets voor de microfoon zeggen...' Niets is erger dan dit volk met deze opmerkingen. Omhoog geschoten proletariaat met brogues aan de voeten en aangepaste Claudia Sträterpakjes aan wulpse lijven. Manieren ho maar en altijd klaar om iets 'grappigs' op te merken. Als aangesprokene kun je er niets mee. Je schaamt je en wilt doorlopen, maar dan krijg je te horen: 'Hé Smeets, enorme lul, loop nou niet weg... ik wil effe met je praten... hoor je me.' Ja meneer, ik hoor u, maar ga slapen, schreeuw niet zo en zuip niet zo veel. Nu was er ook nog een mevrouw die het woord tot me richtte. Deze was weggelopen uit de etalage van de Bonneterie, maat slagschip weliswaar, maar zeer verzorgd. Een sponsormadame, dat kon niet anders en de witte wijn was er met liters doorheen gespoeld. Ze pakte me bij de arm en vroeg: 'Waarom zenden jullie luitjes toch zo

weinig dressuur uit... steeds maar Ajax en altijd wielrennen, maar waarom niet al die Grand prix-wedstrijden van Anky?' Kom dan maar eens met een goed antwoord. Het was kwart voor drie in de ochtend, ik was broodje nuchter en zij flink boven haar theewater en ik wilde niet onbeleefd zijn en vroeg of ze me los kon laten omdat ik dan kon gaan ontbijten. 'Ontbijten...' blaatte ze uit, enigszins blozend, 'man je moet lekker gaan maffen en mogge naar die schaatsers gaan kijken.' Ik knikte en beloofde dat ik dat zou doen. Van drie meter afstand riep ze me na: 'En je bent kaler dan je zo op tv kan zien.' Een vreemde, wrange gedachte maakte zich van me meester, maar ik hield me in en liep door. Voorbij het opstapje naar de trap moest ik nog een duo passeren dat ingewikkeld in eikaars kleren stond te wriemelen en waarvan de zij me bekend voorkwam. Ze lachte me toe, betrapt, en zei slechts met natte stem: 'Alle kerels zijn klootzakken.' Ik knikte, ze had gelijk.

In de ontbijtzaal zaten al drie man bruine boterhammen met kaas weg te malen. 'Morgen,' hoorde ik en schoof aan.

De eerste ochtendrit ging naar de Bonke. Waarom wist ik niet, maar het achtervoegsel Vaart' was ineens overboord gekieperd, iedereen en alles in onze groep sprak van de Bonke en ik nam aan dat dat wel in orde zou zijn. Als Heinze Bakker het goedvond, dan was het zo. Die hele vroege morgen was het hier gezellig druk. Technici liepen met koptelefoons, andere bekenden groetten en ondanks de felle koude heerste er sfeer, ik kon niets anders zeggen. Ik liep naar de cabine waar ik de dag verder zou doorbrengen, zette mijn spullen neer en liep terug naar de NOS-wagen die me naar de start zou rijden.

Labie, onze wielrenchauffeur, reed. In Gent bij de start van de Ronde van Vlaanderen wist hij redelijk de weg en ook in Bordeaux, na de finish van de Tour, reed hij makkelijk naar ons hotel, maar Leeuwarden bij nacht was voor hem wel iets anders. Hij had ons altijd horen vertellen over de Tocht en nu was hij zelf medewerker. Bij een sport die hij niet kende en als rasechte Vlaming had hij niets met ons oer-Hollandse sentiment omtrent deze Tocht. De schaatsers noemde hij steevast 'die mannen' en hij vroeg zich, als oud-coureur, af in hoeverre je hier de boel kon flikken.

Hij had ook niet geslapen, vertelde hij, terwijl een vroege agent ons doorzwaaide. 'Ik begin de omgeving nu een beetje te leren kennen,' zei hij, maar even later twijfelden we toch of we de stad in moesten rijden of de rondweg moesten volgen. Soms zag je wandelaars, maar de stad lag nog in ruste, straten lagen er spookachtig bij.

Ik had ongeveer een idee waar de start zou zijn en vijf minuten later stapte ik uit. Hier was het drukker, liepen er mannen met banden om

de arm, reden er politiewagens en zag ik cameraman Rob. We hadden elkaar jaren niet gezien. En ja, hij wist waar ik mijn openingspresentatie moest doen, dat was hier hemelsbreed zestig meter vandaan, maar de strenge mannen van de organisatie lieten niemand meer door en dus moesten we een omtrekkende beweging van zeker twee kilometer maken. De spreekwoordelijke nuchterheid van de Friezen had ik bij de vorige twee maal ook op zijn vuurvastheid gecontroleerd en toen al was me duidelijk geworden dat mannen met een band om de arm, een hes aan, een fluit in de mond of een speciale pet op toch afwijkend gedrag gaan vertonen. Ook Friezen, zelfs Friezen. En dat gebeurde dus nu weer. Ik werd doorgestuurd, de verkeerde kant op natuurlijk.

Een half uur voor de start was ik op mijn plaats, zag mensen van het NOB bezig en stak een sigaret op: wat er ook zou gebeuren, ik was er en basta cosi. Dit was mijn derde Elfstedentocht, dit was de derde keer dat ik die start zou doen dus 'fuck the world, ik was op mijn plaats'. Mijn plaats? 'Ja,' zei Henk Kroes me ooit eens toen ik hem in de zomermaanden ontmoette, 'jouw ochtendpresentatie hoort bij de Elfstedentocht in het televisietijdperk... of je wilt of niet.' En wilde ik? Ja, zeker. Ik had al veel kunstjes voor Studio Sport gedaan, ik had overal gestaan, maar, zo eerlijk moest ik tegenover mezelf zijn, hier wilde ik staan, hier moest ik staan. Dat was ijdelheid, traditie, dat merkwaardige gevoel dat ik 'hier moest zijn', dat was die kriebel die ik al dagen gevoeld had, ook toen ik in Maastricht dat toneel opliep. Het was mijn derde Tocht, het was 'déja vu' voor me maar waarom dan toch die lichte spanning die ik in mijn darmen voelde?

Ik liep een paar meter in de richting van de kooi waar de rijders al klaarstonden en zag dat er een stevige hindernis genomen moest worden. Een vreemdsoortig ijzeren bouwwerk, dat op een hek leek, stond hier opgesteld en om bij mijn cameraman te komen moest ik hier in ieder geval overheen. Ik schatte mijn eigen handigheid in, zag dat ik een flinke opstap nodig had. Links naast me stond een schaatstrainer die mijn gedachten waarschijnlijk raadde. Zonder mankeren gaf hij me een kontje en hup, daar vloog ik de lucht in.

Ik zou goed aangekomen zijn op de eerste dwarsligger als een venijnige stalen balk niet zo wreed in de weg had gezeten. Jan Wiebe Last, de schaatstrainer, had die balk ook niet gezien. Ik greep naar mijn knie waar de punt van de balk, zo dacht ik, langs geschaafd was. Omstanders probeerden me te helpen, Last keek me met iets van getroffen ogen aan en ik had tranen in de ogen, van de vuile, gemene rotpijn in mijn linker knie.

Eenmaal aan de andere kant van de barrière maakte ik wat onhandige, strekbewegingen en greep naar het gewricht. In mijn broek zat

een gaatje en ik zag wat bloed. Tien minuten later was ik het voorval vergeten, werd de poot wat stijf en had een oplettende EHBO'er me in mooi en begrijpelijk stads-Fries gezegd dat ik een tetanusprik moest gaan halen, want dit was allemaal vuile rommel en een open wondje was een open wondje. Je kon maar beter opletten.

Net als bij de vorige tochten stonden de wedstrijdrijders in kooien opgepakt. Vooraan stonden de bekende jongens en een merkwaardig mediaspektakel begon. Om rond de kooi te werken moest je lenig zijn en vooral met de camera om kunnen gaan. Een paadje van misschien een halve meter breedte was bestemd voor mensen die er werkten, maar toen onze uitzending begonnen was, bleken alle fotografen en journalisten precies in dat nauwe paadje te willen gaan en staan. Vijf minuten voor de uitzending wachtte iedereen keurig, maar wij waren nog niet begonnen of het gooien en smijten was een feit: kuddedieren! Ik snapte daar niets van en duwde dus maar terug. Het ging nu om de plaatjes en de dingen die ik de rijders achter het hekwerk vroeg, deden er nauwelijks toe. Huizebosch stond goed vooraan en hield de sfeer erin bij rijders en omstanders. Ik verstond hem niet de hele tijd, maar aan het gelach om hem heen te oordelen, moest het heel grappig zijn. Sommigen leegden in de kooi hun blaas, deden dat klaterend tussen hun concurrenten in en de allerslimsten zaten op meegebrachte kleine visstoeltjes. Ik ging de voorsten langs, riep op goed geluk maar een naam en dan draaide zo'n oermens zich om en kwam er wel een verhaal. Ik zag de cameraman een geweldig gevecht leveren om zijn camera steady te houden. De gierfotografen, de luidruchtige schreeuwers die ook in dug-outs bij voetbalkampioenschappen de boel ontregelden, die fijne types dus, moesten precies dezelfde plaats hebben als mijn zich nu krachtig schrapzettende collega. Was de gekte nu al uitgekomen? Ja.

Nog een keer trok ik langs de kooi, vroeg een rustig uitziende vijftiger zo maar wat dingen en besepte dat ik dat niet goed deed. Voor die toprijders, tien meter naar links, was ik een metgezel, een bekende, ik kende hun koppen en van de meesten de namen, hoewel niet altijd de goede naam bij het juiste hoofd paste, maar hier sprak ik een volkomen vreemde aan zonder te zeggen wie ik was en waarvoor ik werkte. Stom, dacht ik, terwijl hij me een keurig antwoord gaf. Hij had goed maar kort geslapen en hij zou wel zien waar hij uitkwam. Ik dankte hem en hij gaf me: 'U ook veel succes vandaag' mee. Ik liep terug langs de kooi en zag dat de rijders nu stonden, trappelden en dat de race nu al begonnen was. De stoeltjes en rugzakken waren buiten de kooi gesmeten, een laatste onverlaat plaste op de grond, anderen wriemelden aan hun schaatsen en iemand riep: 'Nog vijf minuten.' Ik keek naar de mannen achter het hekwerk. Spitse koppen, vaal in het

aangezicht, lelijke schaatsmutsen, diep liggende ogen. Iemand boerde luid, anderen lachten daar weer om. Ik gaf de microfoon figuurlijk over aan Herbert Dijkstra en Frank Snoeks, de specialisten bij ons, de jongens van de lange afstanden die de voorgaande weken ruim hadden kunnen oefenen. Bijna iedere dag was er wel ergens gereden, marathonschaatsen was nauwelijks nog van de buis te branden geweest. Het had mooie, schilderachtige plaatjes opgeleverd, Anton Pieck-sferen en de namen van de Ruitenbergsjes, Hagen, Jan-Eise, Yep en Piet waren ineens gemeengoed in onze sportwereld geworden. Wie kende Ruud Borst niet? En Fausto de Mareiros was toch de winteruitvoering van Dani.

Die mannen stonden nu allen klaar in die kooi. De wedstrijden van de voorgaande dagen telden niet meer. Het ging om de Tocht der Tochten, de enige echte afstandkoers in dit schaatsgekke land, waarmee eeuwige roem te behalen was. Voor deze wedstrijd (Labie bleef het consequent een 'koers' noemen) kwamen mensen uit Amerika en Nieuw-Zeeland overvliegen, dit was de belangrijkste sportgebeurtenis in de Nederlandse geschiedenis (!!?), hier, op de Friese meren en vaarten, zouden helden worden geboren en reputaties worden gebroken. Hier, vandaag, zou de nieuwe Evert van Bentum opstaan, waarschijnlijk ook wel weer een man van het platteland, een postbode, bloementeler, veeboer of grasdroger. Ik keek de kooi in. Wie?

Ik had geen idee en, sterker, ik had geen voorkeur, geen favoriet. Ik zou het wel zien. Al die mannen met die bijna doodsverachting in hun ogen waren me lief. Ik voelde dat het water in de richting van mijn ogen welde, ik schoot moeiteloos vol. Alleen bij het zien van deze beelden gebeurde me dit. Kippenvel trok een spoor over mijn lijf.

De voorgaande avond had Anja, die alles regelde en duizendpoot was geworden, een taxi besteld. Rechts naast de ingang van het gebouw (waar de start dus niet plaatsvond) zou een wagen klaarstaan en dan zou ik in no time naar de Bonke gereden worden. Een blik naar buiten zei me voldoende; hier kon geen taxi komen en als er wel eentje was, hoe kon die ooit door de stroom rijders heen komen, want dat was de consequentie van het oppikken van mensen bij het grote gebouw.

Ik zocht een oplossing en vond die niet. Zestig meter van me vandaan draafden rijen rijders in de richting van de start, toeschouwers klaptten en ik stond in een soort kil en spookachtig niemandsland. Wat te doen?

Links van me verscheen een brede schaduw. Ik keek even naar de man en herkende hem. Hij liep drie meter voor me uit, had, zo zag ik, haast, maar in zijn tred herkende ik dezelfde onzekerheid die ik ook voelde. Het was Eelke Lok die voor me uit liep. Hij werkte voor Radio Friesland, neen, was Radio Friesland, zeker op deze dag. We kenden

elkaar al eeuwen. Hij droeg een koffertje. Ik riep zijn naam en hij draaide zich verbaasd om: 'Hoi, moarn.' Samen stapten we door de kou, klommen onhandig over de hekken waartussendoor de rijders renden en stonden vervolgens op een T-kruising waar het druk was, maar waar geen taxi's te zien waren.

'Je zou toch zeggen dat hier taxi's moeten komen,' riep Lok met ietwat boze stem en stak over.

De eerste de beste wagen die voor ons inhiel, wenkte hij. In mooi Fries wenste hij de jonge berijder een buitengewoon prettige ochtend en vroeg of ze zo vriendelijk wilde zijn even een gewichtig vrachtje te rijden (dat woord gebruikte hij letterlijk). De vrouw reed een klein wagentje, iets van een Peugeotje of een Renaultje en ik zag haar denken: hoe komt dat spul mijn wagen in? Maar voordat ze twee keer had kunnen nadenken, schoof er ruim tweehonderd kilo mens bij haar aan boord, riepen we onze namen toen we zaten en gaf zij gas: 'Natuurlijk rijd ik jullie even naar de Bonke, geen enkel probleem.' Weer ging dat kriebelige prettige gevoel door mijn donder. Wat ze daar op dat kruispunt deed, waarnaartoe ze op weg was, wie ze even liet wachten... het zou voor eeuwig onbekend blijven. Ze draaide haar wagen en gedurende de volgende zeven minuten kletsten we honderduit.

Op de Bonke stond een agent die heel even aanstalten maakte om het wagentje de andere kant op te sturen, maar auto's met Lok aan boord worden in Friesland niet aangehouden en omgeleid. Ik zat inmiddels met een stijve knie voorin en bedacht of het verstandig was een tetanusprik te gaan halen. Je kon immers nooit weten. Het was de laatste maal die dag dat ik eraan dacht. De jonge vrouw remde, wens-te ons het allerbeste met onze werkzaamheden, Lok en ik wrongen onze stevige lijven naar buiten en zwaaiden vervolgens de vrouw na. Het was hier vredig rustig. We liepen een meter of vijftig door de nu prettig aandoende kou en Lok dacht dat de passage Sneek aanstaande was. 'Ze vliegen over het ijs,' waren zijn laatste woorden. Hij sloeg rechtsaf, beklom een trapje en ik deed, linksaf, hetzelfde. Op vier meter boven de grond hadden we nog een keer oogcontact. We lachten en zwaaiden: 'Hoi, werk lekker.' Hij ging voor de hele dag, ik ook. We zouden elkaar die dag nog twee maal tegenkomen; één maal voor een sanitaire stop, de tweede keer toen we op zoek waren naar sterke, warme koffie.

De eerste vermoedigheid, dat wist ik nog uit 1986, zou rond de klok van elven komen. De zon prikte toen, zij het lauw en waterig en nauwelijks in staat om iets serieus te doen, in mijn nek en maakte me loom en slaperig. Nu gebeurde dat niet. Ik dronk regelmatig koffie,

vaak gehaald door schminkster Johanna die, let wel, de hele dag al in touw was en een fitheid aan den dag legde waar ik van schrok. Zetende met broodjes en dampende koffie door de kou en hield er, zeker gedurende de eerste uren, goed de moed bij ons in in het portocabinetje.

Om negen uur verliet ik voor het eerst het beeld en ging een kouwe kop halen, zoals we dat al snel genoemd hadden. De oversteek naar de redactiecabine was er een van een meter of twintig en als je die zonder jas of pet of muts deed, had dat de uitwerking van een kille douche van een kwartier. Je knapte geheel op en de koffie smaakte dan nog beter.

Bij mijn tweede koude kop liep ik het tijdelijke redactielokaal binnen en zette een tientje op Angenent. Tot half tien mocht er ingezet worden en ik dacht met mijn winnaar een aardige kans te hebben. De verwachte eindtijd schatte ik op zes uur en tweeënveertig minuten en al die Huizebosch-adepten in mijn omgeving wenste ik succes: derde misschien, of, als troost, kansloos tweede.

Later in de middag, toen de winnaar bekend was en iedereen het overspruitjes, boerenzonen en eenvoud had in commentaren en beschouwingen, begreep ik dat mijn eindtijd me genekt had; er was nog een andere onverlaat geweest die iets in Angenent had gezien en zijn eindtijd lag twee minuten dichterbij de werkelijkheid. Daar ging bijna vierhonderd gulden aan mijn neus voorbij.

Mijn echte werk begon na de aankomst van de eerste rijders. Het werd nu een heus schakelprogramma, met soms een interview in het studiootje, met buitenbeeldcommentaar van de uiterst ontspannen rijdende Evert van Bentum en zijn veteraanschaatsmaten, met teksten over Johan Koss en Geir Karlstad (overigens hielden we gedurende enige tijd een totaal andere rijder in beeld, die we voor het gemak maar Koss noemden, maar die een brave Hollander bleek te zijn die ook in een rood pak reed en eigenlijk verbaasd was dat er ineens een motor met cameraman naast hem kwam rijden) en met prachtige verhalen van rijders die stram het trapje opstompelden om hun verhaal te doen.

In de vroege avond at ik snel, winterkost met worst en een gehaktbal, en nam mijn plaats vervolgens weer in, na, o zalvende ijdelheid, een andere trui aangetrokken te hebben. De laatste uren zouden, dat wisten we uit ervaring, massaal bekeken worden, want hoewel het kijken naar winnaars altijd leuk is, bleek tien jaar geleden al dat het kijken naar de bijna hopeloos voortglijdende verliezers onderweg ook een hele prettige bezigheid voor de gemiddelde Nederlander-aan-de-buis was.

Het sluiten van de controleposten van Franeker en Dokkum leverde hartverscheurende taferelen op, niets nieuws, maar wel weer mooi. De tot nationale held omgebouwde ijsmeester van Bartlehiem, Tjirk Veldstra, voerde met Kees Jansma werkelijk prachtige eenakters op, het Nederlandse televisiepubliek gromde van genoeg en toen Tom Egbers in Dokkum een jongeman uit Assen zijn bijna huilende verhaal liet doen, wist ik dat deze Elfstedentocht weer alles in ons volk bovenhaalde wat mogelijk was. De jongeman deed het voor zijn kind dat nog geboren moest worden, de sentimenten spatten werkelijk van de buis af en ja hoor, een halfuurtje later kon ik het bericht al voorlezen dat een oudere ex-Elfstedentochter uit Amsterdam zijn kruisje beschikbaar stelde voor de jongen uit Assen. Kon het mooier? Zoeter? Enger? Het bleef koud aan de Bonke en gedurende de avonduren arriveerden de doorzetteren, de gekwetsten, de bijters, de mannen met kromme schaatsen, de geraakten, de vijftigers-met-bebloede-koppen, de onderwijzers, huisartsen, studenten, verpleegsters en postbodes; kortom de bloem der natie arriveerde bij de hel verlichte Finish. 'Die televisielampen verblinden je... het is een hemelse schande,' riep een man met NCRV-baard die me kwaad tegemoettrad toen we een aantal presentaties buiten maakten. 'Wat wilt u meneer?' zei ik. 'Overigens gefeliciteerd dat u het gehaald hebt...' De man keek me door zijn toegeknepen ogen aan en vloekte: 'Ook dat nog, Mart Smeets die zich met schaatsen bemoeit.' Boos liep hij door. Voor sommigen is het nooit goed.

Het ging, uiteraard, om de laatste man of vrouw die het voor de klok van twaalven zou halen, maar ook eigenlijk om diegene die net zeven of dertien seconden te laat zou binnenkomen. Samen met winnaar Angenent, die inmiddels al een Bekende Nederlander geworden was en die een hele rustige indruk maakte toen hij om half twaalf naast me aanschoof, keek ik naar de beelden van die laatste kreupelen die glijdend, vallend, strompelend en fel aangemoedigd door politiemensen en omstanders de laatste meters aflegden.

Henk Kroes, de onkreukbare, de ijssfinx, de ongekroonde koning van Friesland en een beetje van de rest van Nederland (met uitzondering natuurlijk van Maastricht), was persoonlijk het ijs op gelopen om de laatste die een kruisje verdiende persoonlijk in de ridderorde te verheffen, maar ook hier bleek de kwetsbaarheid van het systeem en de ware inborst van de schaatsende mens. De allerlaatste was een zwartrijder en na enig zoekwerk werd nog een deelnemer gevonden die als de eerste 'te-laataankomer' kon worden gebrandmerkt.

Ik begreep later dat de man enige tijd achter in ons studiootje had gezeten, maar dat hij, bij nader inzien, toch niet zo'n behoefte aan landelijke bekendheid had; hij had dat, zo had hij tegen een van onze re-

dacteuren gezegd, niet zo nodig.

Na een reportage van goed vijftien uur verliet ik, stram, maar niet moe, het hokje. Ik zocht mijn spullen bij elkaar, bedankte regisseur Martijn Lindenberg (die een paar maal oergeestig in mijn oren kwam bij gekke, trieste, opvallende of stomme momenten en me op die manier attent hield) voor de samenwerking en stak een sigaartje op.

Toen gebeurde het. Op een of andere manier was de kaars nu bij velen op. Er werd ergens ruziegemaakt, een man schold in het Fries tegen onze chauffeur, wat die rottige auto daar nu moest? Tussenkost was zinloos, ik liep wat verder en keek wat er nu gebeurde. Druppelsgewijs kwamen er rijders en een enkele rijdster binnen, mensen die opgevangen werden door niet versagende politiemensen die woorden van troost en waardering spraken en de krom van vermoeidheid geraakte deelnemers op bankjes neerzetten waar EHBO'ers zich dan verder over de gekwetsten ontfermden.

Achter de hekken, twintig meter van me vandaan, stonden nog steeds tientallen mensen te wachten. Familieleden van deelnemers, een enkeling met bloemen in de hand, mensen die óf hun geliefde gemist hadden óf deze kelk ook tot het laatst wilden ledigen. Ik zag een vrouw die ik ook om acht uur al had opgemerkt. Ze had een meisje van een jaar of drie op haar arm en dat kind had een klein bosje bloemen vast. Ik schoot vol toen ik mijn gedachten liet vertrekken. Ik fantaseerde. Ze had haar echtgenoot (bouwkundig tekenaar schatte ik) eigenlijk afgeraden mee te doen, maar toen hij, na een stevige ruzie, toch afgereisd was, na het slaken van de zin er zijn er die nog minder getraind hebben dan ik', had ze besloten hem na te reizen. Ze had bloemen gekocht bij het station, had een plaatsje aan het hek gezocht en stond daar nu al ruim vier uur te wachten. Of ze had hem inderdaad gemist in de chaos, maar ook had ze, zo tegen negen uur, het angstige gevoel gekregen dat hij bij Bolsward al kramp had gekregen en het ijs was afgestapt. Het was even over half één toen iemand riep dat er geen rijders meer tussen Dokkum en Bartlehiem op het ijs waren.

Ik draaide me om en zag een jonge kerel van een jaar of dertig van het ijs afkomen. Hij wimpelde hulp van EHBO'ers bewust af en ging zitten. Hij zuchtte en vroeg me hoe laat het was. Ik keek op mijn horloge en zei hem de tijd. 'Niet slecht gedaan dan,' riposteerde hij. Ik ben om half negen begonnen en heb de hele dag met een los ijzer gereden.' Met trieste trots liet hij me zijn kapotte schaats zien. Ik wist niet wat ik moest zeggen. Ik draaide me weer om. De vrouw en het meisje stonden er niet meer. Verdomme, had ik haar vertrek gemist? Was haar beminde bij de achterblijvers? Had ze het opgegeven en hoe ging ze nu naar huis toe?

Om iets over tweeën was ik terug in mijn hotel. Het was er rustig; sommige gasten liepen met een pilsje in de hand rond, ik zag enige collega's binnenkomen en ik sprak af er 'eentje te nemen'. Vreemd genoeg werd dat een kop thee. Geheel tegen de regels in, want een onvervalste Beerenburg zou op zijn plaats zijn geweest, maar het bleef bij een laf kopje thee.

We hadden elkaar, aan het tafeltje, niet heel veel te vertellen, we waren moe en er hing ook geen sfeer zoals ik me uit 1985 en 1986 nog herinnerde. Toen werd er een gat in de nacht gedronken en gelachen, maar nu probeerde iedereen zo snel mogelijk vaste bodem onder de voeten te krijgen. Slapen leek het beste, morgen, zondag, was er weer een uitzending en velen moesten gewoon weer aan de slag.

Ik slenterde naar mijn kamer, nam een douche en meldde me om even voor drieën aan de balie. Ik had een wagen uit Hilversum laten komen en wenste eigenlijk snel Leeuwarden te verlaten. De klus was geklaard, Nederland had er een heuse held bij, een rustige winnaar zonder kapsones (en zonder uitstraling, riepen de criticasters meteen) die de volgende dagen langs televisiestudio's en openingen en beurzen gesleept zou gaan worden.

Bij de balie was het druk. Voor me stond een vermoeid uitziende schaatser. Hoe hij hier kwam, was me een raadsel. Ik bekeek zijn uittossing: zwart schaatspak, eenvoudige snit. Ik keek naar 's mans kop: moe, uitgewoond, maar toch iets van beschaving. Schaatsen in de kromme, koude handen. Heel vriendelijk vroeg hij de mensen achter de balie of er misschien nog één kamer over was. Hij was moe, had de trein gemist en wenste graag een bed. De hotelfunctionarissen, die ook al dagen in de weer waren en hun theewater ook ruimschoots voelden, schudden bewust en vooral krachtig hun hoofd: 'Nee meneer, het spijt ons, maar we zijn helemaal vol.' De man voor me probeerde het nog een keer, heel beleefd, maar het afwijzen bleef koel en zakelijk: nee.

Heel even viel er een stilte en ik keek naar de schaatser. Hij stond erbij alsof hij zojuist van het ijs gestapt was, hij had ietwat rode wangen op een tanig gelaat. Hij moest hebben afgezien, dacht ik, maar ik begreep ook dat hij de Tocht op tijd had uitgereden en dat hij daarna op zoek was gegaan naar familieleden die hij onderweg kwijtgeraakt was. De man draaide zich om, keek me aan en vroeg of ik, als invloedrijk man (hoe bedacht hij die zin op dit moment?) niets iets voor hem kon betekenen.

Ik stond er, sleutel en creditcard in de hand, een beetje lullig bij, dacht nog 'die heeft hulp nodig' maar ineens brak het licht bij me door. 'Hier,' zei ik en gaf de man mijn sleutel. Hij keek me aan, wat was dit? Ik knikte en zei: 'Neem mijn kamer... ik ga toch naar huis.' Na enige

aarzeling pakte hij de sleutel aan. 'Pardon,' zei de meneer-inpak achter de desk: 'Mag ik dan wel even uw gegevens?' De man keek mij aan, ik hem. Regels zijn regels nietwaar, en de man prevelde zijn naam en adres tegen de hotelmeneer. Bij een eventuele brand zou hij geïdentificeerd worden in mijn kamer, zo was het.

'Ik hoop dat er nog wat droge handdoeken zijn,' zei ik tegen de man, die me nu tegen de arm sloeg: 'Dank je wel, je weet niet wat dit voor me betekent.'

Ik had inderdaad geen idee, kon wel iets vermoeden, maar omdat mijn taxichauffeur al met mijn spullen naar buiten liep, kreeg ik haast. 'Gefeliciteerd dat u de tocht uitgereden hebt en ik hoop dat u lekker zult slapen,' waren mijn laatste woorden.

Even na de Afsluitdijk viel ik kort in slaap, maar voor Zaandam was ik alweer bij de mensen. Het was iets voor half vijf toen ik de sleutel in het slot stak. Ik was broodnuchter, niet eens moe meer en had een gelukzalig gevoel in mijn hele lijf hangen. Op donderdagmiddag was ik de deur uitgestapt om 'iets' grappigs op een reisbeurs in Maastricht te gaan doen. Een vriendendienst... Er was nog een schaatstochtje achteraan gekomen en nu was het zondagochtend. In huis was het stil, doodstil, alleen de kraan in de keuken druppelde traag en ritmisch.

Een maand later kreeg ik een enveloppe in de bus. Ik las de ingesloten ansichtkaart. Gedateerd 29 januari, plaats van herkomst: Amsterdam. Het plaatje toonde een Elfstedenbeeld, een doorkomst in zomaar een plaatsje. Je zag toerrijders op de rug op weg naar een pittoresk ophaalbruggetje. De rijders droegen vrijwel allen rugzakjes en hielden de handen op de rechte ruggen. Je zag oude, veel gebruikte schaatsmutsen, klassieke schaatsbroeken; je proefde Hollands glorie. Het mooie van de foto was de kijkrichting. Je keek met de rijders mee, allen bleven onbekend, je zag ze niet in het gezicht. Het kerktorentje, de strak bollende vlag met wimpel, het publiek bij het sluisje. Als je stil was, kon je de aanmoedigingen horen.

Zo verliep dus de tocht voor de toerrijders; voor mijn meneer van die Leeuwarder nacht. Hij schreef onder andere:

'Zeer geachte heer Smeets,

Welk een groot en onbetaalbaar genoeg heeft u mij verschaft door op zaterdag 4-1-97 in Leeuwarden diep in de nacht aan mij uw hotelkamer beschikbaar te stellen. Betaald en wel. Ik hoop een keer iets terug te kunnen doen.'

Ik las het bijgevoegde verslag van 's mans 'ingelote' broer en bleef een tijdje achterover in de bank zitten. Zo reden mensen, families in dit geval, dus de Tocht. En moest een van hen het familiereisverslag

maken. Dat verhaal las ik nog een keer. Met de frase waarin de ingelote broer, op verzoek van een columnist in de NRC, in Balk aan een toeschouwer een briefje in de hand drukt plus een gulden en de vraag stelt of de toeschouwer zo vriendelijk wil zijn even naar dat nummer te bellen. Om te zeggen dat het goed ging. Dat telefoonnummer blijkt 'moeder' te zijn, de centraalpost van die dag binnen de familie. Een ieder belt naar haar om te vragen hoe het met de rijders gaat en waar ze zitten. De passage van 'mijn meneer' in het Oranje-hotel te Leeuwarden is in het NRC-verhaal verwerkt. Ik grinnik als ik het lees.

Dan kijk ik nog een keer naar de tekst op de ansichtkaart. En de zin: 'Ik hoop een keer iets terug te kunnen doen.' Ik kijk naar de afzender. C.T.M. Manschot, psychiater te Amsterdam. Uhhhhh. Wie weet? Voorlopig nog niet, denk ik maar.

En, over een jaar of tien maar weer eens een tocht. Een strenge, moeilijke, zware tocht graag. Met veel tragedie rond de klok van twaalf. Met een camera gericht op de wachtenden achter de hekken. Die beelden zullen zielroerend zijn voor televisiekijkend Nederland, zelfs voor mensen in Maastricht. Hoewel?

Mijn dochter voetbalt ook

Het waaide. Nu eens scheen de zon, dan weer zwiepten er hagel- of sneeuwvlagen over het veld. 'Naar de bal toe,' schreeuwde ik tegen mijn dochter. Ze heeft een eigen opvatting van de voetbalsport, die ze beoefent met grote geestdrift. 'Weet je waarom ik graag gedekt sta? Dan kun je de bal niet in je gezicht krijgen,' heeft ze wel eens gezegd. Haar visie verrast me keer op keer. Samen keken we naar Ajax-Feyenoord. De reportage begon in de catacomben van het Olympisch Stadion, waar de camera liet zien hoe een official de noppen van de spelers controleerde.

'Waarschijnlijk heeft iemand poep onder zijn schoenen en zoeken ze uit wie het is,' mompelde ze, duim in de mond, knuffel tegen haar wang. 'Goed zo, kind,' schreeuwde ik tegen de wind in. Omdat ze niet snel genoeg weg was, had ze de bal tegen haar scheenbeen gekregen. Ik zag hoe ze de pijn verbeet en vermoedde het vaste voornemen in het vervolg nog vlugger voor de bal op de loop te gaan.

Ze draagt het trauma van haar allereerste wedstrijd met zich mee, toen de opstuitende bal recht in haar gezicht sprong. 'Dat hoort er nu eenmaal bij,' zei ik, terwijl ik bloed en tranen van haar wangen veegde. De geschokte blikken van omstanders deden me beseffen dat op een meisje van zes niet de normen van de twaalfjarige jongen die in mij schuilt, van toepassing zijn.

Toch ben ik wel eens jaloers op Sjors, de loodgieter, wiens dochter doelpunten aan de lopende band maakt, of op de moeder van René, die recht op de bal afgaat, ongeacht de hoeveelheid jongetjes die ze op haar weg vindt. Daar loopt ze dwars doorheen.

We spelen altijd tegen jongens. Dat is frustrerend voor hen, want meestal winnen wij. Alleen op deze zaterdagochtend zat het er niet in. Bij de tegenstander deed een zekere Timo mee, die er voor de rust al drie had in geknald. We wisten vrij zeker dat Timo een niet-speelgerechtigd neefje van de leider was, die normaliter bij Ajax voetbalde, want niemand herinnerde zich Timo van de uitwedstrijd toen we met 13-1 hadden gewonnen.

We lieten het maar zo. De steenrijke trainer van ons eerste elftal heeft de vorige week een international uit Kameroen gehaald, de beste vriend van Roger Milla, die op de spelerskaart van een van onze

Surinamers het eerste van degradatie moet redden.

Het werd na rust nog adembenemend spannend, dankzij Sjors' dochter die tweemaal scoorde en Renéeetje die al drie jongetjes aan het huilen had gekregen.

'Niet bukken!' riep ik naar mijn dochter.

'En houd je ogen open,' schreeuwde ik er achteraan.

'Ga door, Timo,' krijsten alle ouders van de tegenpartij.

Het was koud en we verloren met 3-2, maar ik weet geen leukere plek ter wereld dan langs de zijlijn van een voetbalveld, al waait en hagelt het nog zo hard.

'Heb ik goed gespeeld, pap?' vroeg mijn dochter.

'Je was de beste van het veld,' zei ik.

CSOM

Voor San Bernardino moest ik een uitzondering maken. Ik had eigenlijk definitief een punt gezet achter de actieve professionele carrière in 1985, bij het roemruchte IBM-toernooi in Amsterdam. Alleen dat evenement hoog in de Zwitserse bergen hield ik op de agenda. Net zoiets als stoppen met roken of drinken: als je op safe wilt spelen doe je 't nooit meer maar eens per jaar heel bewust iets opsteken met een goed glas erbij is toch van een andere orde. Dan weet je weer wat je mist. Je geniet met volle teugen, onbezorgd en met een glimlach om de lippen, want je bent geen slaaf meer tussen de slaven maar meester over de verslaving.

Niet de schaaksport zelf had z'n glans verloren maar de arena. Vijftien jaar lang, van '70 tot '85, was ik daar te vinden met het hoofd tussen de handen, de duimen op de oren en met de zijkant hand en onderkant pink mijn belevingswereld tot het schaakbord beperkend. Opperste concentratie, daar ging het om, geen twijfel toelaten, niet terugdenken, niet af laten leiden. En of je nou in Moskou, New York, Reykjavik of Rotterdam zat te spelen maakte niet zoveel uit. Er was altijd een hotelkamer, een speelzaal, een schaakbord en een tegenstander.

Ik probeerde nog zoveel mogelijk te blijven hangen in verre en vreemde landen als het toernooi voorbij was om meer mee te maken dan avonturen op zwarte en witte velden. Maar de greep van de verslaving en de lokroep van succes zijn moeilijk te weerstaan dus zat ik na enige tijd toch weer achter een bord.

Alles zette je in om optimaal te presteren. Voor belangrijke toernooien was je toch wel zo'n maand aan het voorbereiden. Eerst het bijschaven van je eigen repertoire en het bestuderen van een enkele nieuwe opening, als verrassingswapen. Dan nam je de deelnemerslijst door en besliste wat je tegen wie zou spelen. Dat moest met wit en met zwart want je wist niet hoe de loting uit zou vallen. Een week voor de eerste zet deed ik rustig aan, filmpje kijken, boekje lezen. Alles laten bezinken en energie opladen. Voor de partij proberen te slapen. Mijn eerste kop koffie dronk ik pas bij aanvang van de partij, op advies van wedstrijdleider Constant Orbaan want die had medicijnen gestudeerd, 'na drie koppen is het effect weg'. Bobby Fischer at altijd een grote biefstuk vlak voor de partij, om energie te hebben in het vijfde speeluur en de tijdnoodfase. Viktor

Korchnoi verslindt nog steeds grote stukken chocola en toen hij nog actief lid was van 'Rotterdam' kregen we allemaal een paar repen bij iedere competitie-ronde. Sommigen nemen vitamine-preparaten of gaan een half uurtje op het hoofd staan.

Ach, een mens doet maar wat. De werkelijke waarde van al die verwoede pogingen zit in het ritueel zelf; de handeling is ooit bij toeval begonnen en wordt langzamerhand vertrouwd. Het gaat verder dan bijgeloof, meer richting de meditatieve theerituelen. Je komt tot rust. Er is helaas nog geen drug bekend die de hersenen beter doet functioneren. Ik heb wel eens gexperimenterd met geestverruimende middelen maar als je high bent wordt zo'n paardenkop machtig mooi, met die manen en echte oogjes. Het lijkt wel of 't beestje briest. Dan kijk je voor de aardigheid eens naar de klok en je schrikt je lam want je bent een half uur verder zonder één zinnige berekening.

Ik had weer eens, een paar jaar geleden, ingeschreven voor San Bernardino. Ik verlangde naar die schone lucht, die halve vakantie, die wandelingen in de bergen, die uitmuntende Italiaanse keuken en die goede en minder goede tegenstanders. Tijd of zin om voor te bereiden heb ik niet meer. Ik speel sinds '85 volledig op ervaring en intuïtie. De avond voor de openingsronde moest ik nog iets doen met een school in Zwolle. Dat betekende dus in één ruk doorrijden want de partij begon de volgende ochtend om 9.00 uur. Het was lekker rustig op de weg, de radio-cassette-cd-speler was keurig uit de auto gesloopt, ik kan niet anders zeggen.

Om 03.00 uur las ik op een groot bord 'Der Pass ist geschlossen'. Dat was wel de pas die ik moest hebben om in San Bernardino te komen. Terug naar het plaatselijke politiebureau, ijzeren hek, intercommetje. 'Böhm hier, können Sie den Pass eben offen machen?' Nee, dat kon niet, er zou sneeuwval zijn en werkzaamheden. Ik was moe, maar gaan slapen zou zonder meer verlies van de partij betekenen. En als ik iets heb overgehouden uit vroeger tijden dan is het wel de weerzin tegen verlies. De omweg liep over de berg, een gevaarlijke tocht in de nacht. Om 6.00 uur zette ik de wekker op 8.55. Ik werd wakker om 9.40 uur door gebons op de deur. De wedstrijdleidster. Als ik niet binnen 20 minuten mijn eerste zet had gedaan werd de partij verloren verklaard.

De Hongaarse grootmeester Csom zat geduldig te wachten. Ik kende Istvan wel, een aardige, zwijgzame man met een melancholiek hoofd. De zwarte kanten van het communistische systeem lagen in zijn glimlach verscholen, hij lachte nooit helemaal door. We hadden eens een avond op wodka doorgedronken in Budapest bij het Europees teamkampioenschap. We spraken toen over de moraal van de beroepsspeler. 'Jullie westerlingen kunnen je het permitteren om een

moraal te hebben', zei Istvan toen, 'de zaak ligt anders als je vrouw en kinderen afhankelijk zijn van de resultaten.'

Csom had wit en speelde de opening rustig. Ik zocht naarstig naar de eerste de beste gelegenheid om iets onbekends te doen wat niet al te slecht aanvoelde. Csom is een veel beter theoreticus en ook al waren zijn beste dagen voorbij, zijn vastberaden gedrag liet weinig twijfel bestaan over zijn bedoelingen. Csom heeft echter een zwakte die je wel vaker ziet bij echt goede spelers. Ze willen niet zomaar winnen, ze willen ook nog iedere zet de beste zet doen. Tegen zo'n diepzeeduiker moet je blijven compliceren, ook al weet je zelf niet waar het toe leidt. De kunst is om serieus te blijven kijken en zelfverzekerd te spelen. Een beetje pokeren, zeg maar. De weerlegging kost tijd, de beste weerlegging kost nog meer tijd. Onder druk van de klok kan alles gebeuren, daar ligt de grootste kans van de praktische speler.

Al bij de zevende zet voelde ik me ongemakkelijk. Ik kon maar niet de gewenste opstelling bereiken en een ijzeren omarming van mijn gehele damevleugel dreigde. Ik dacht en dacht maar kon niets vinden. Ik koos voor de meest waanzinnige oplossing: ik liet me insluiten op konings- en damevleugel en hield mijn koning gevaarlijk midden op het bord. Het sloeg helemaal nergens op, maar ik had in ieder geval Csom aan het denken. Hij zat natuurlijk uit te rekenen in hoeveel zetten het mat was. Ik stond op, liep wat rond en eindigde achter Csom. Ik keek met hem mee naar de prachtige stelling die hij had. Het was inderdaad niet eenvoudig om de beste zet te vinden, zoveel goede zetten waren er.

Ik zou eigenlijk met de pest in m'n lijf moeten rondlopen maar ik voelde me prima. Deed ik dit niet voor m'n plezier? Nou dan. En Csom is een prima kerel, die gun ik wel wat. Hij zat vermoedelijk met een paar Hongaren op één kamer om de kosten te drukken.

Csom voerde de druk in het middenspel op zonder een schijn van tegenkans te geven. Af en toe keek ik naar hem op en misschien als hij me had aangekeken met die halve glimlach, had ik iets gezegd van 'sorry, ik doe het niet meer zo vaak tegenwoordig' of zo. Maar hij bleef diep in gedachten. Zag hij soms iets wat ik niet zag? Ik stond met de rug tegen de muur en kon alleen nog de klappen opvangen. Het was slechts een kwestie van tijd tot Csom de beslissende aanval op mijn koning zou inzetten.

Er komt altijd een moment, in iedere sport, dat je de opgevoerde druk moet omzetten in iets concreets. Je kunt de bal niet blijven rondspelen. Op dat moment komt de fantasie, het kunstzinnige element, de finale klap in het spel. Precies in de tijdnoodfase begon Csom het vonnis te voltrekken. Maar dit was mijn terrein, ik durfde ieder risico aan omdat ik de partij voor mezelf al een paar keer had opgegeven. Ik gooide een

rookbommetje hier, deed zogenaamd een uitval met de toren om 'm op de volgende zet weer schielijk terug te halen, beantwoordde zijn weloverwogen pionnenopmars zonder nadenken met een kromme paardzet. Ik bleef verloren staan maar het beviel Csom allemaal niet. Hij verwachtte een timide, murw gespeelde tegenstander, niet een enthousiaste schaakvriend. Hij schudde af en toe met het hoofd, liet zijn pen boven het notatiebiljet zweven zonder te noteren en keek regelmatig zenuwachtig naar de klok. Hij had nog 4 minuten voor de laatste zes zetten.

Ik liet mijn klok doorlopen tot er nog maar een paar seconden over waren. Dat leerde ik van de Amerikaan Reshevsky, de tegenstander gaat vaak meevluggeren om je niet de tijd te geven om in zijn tijd na te denken. Per saldo heb je dan alletwee maar een paar seconden. Het werd zo'n typisch chaotische tijdnoodfase, met vliegende handen, met stukken die hard worden neergezet en met God-zegene-de-grepen en we haalden precies de 40ste zet.

De wedstrijdleidster gaf een enveloppe om de af te geven zet in te doen. San Bernardino was het laatste toernooi waar partijen werden afgebroken en 's avonds hervat. Sinds de definitieve opkomst van de schaakcomputer, zo'n drie jaar geleden, worden partijen in 1 sessie verspeeld. Dat is wel zo prettig voor de tussenstand in de krant en laat ook geen oneigenlijke tussenkomst toe, maar die heerlijke spanning van een afgebroken partij is helaas niet meer.

Csom had een venijnige bevrijding toegelaten en mijn stelling leefde weer. Ik stond niet gewonnen maar ook niet meer verloren. Ik zat inwendig te juichen op m'n stoel terwijl ik over de af te geven zet nadacht. Ik kon kiezen uit een voorzichtige zet, een brutale en een bizarre. Csom zat ondertussen met z'n hoofd te schudden en als er weer een nieuwsgierige Hongaar bij het bord kwam keek hij met onverholen zelfverachting stug voor zich uit. Ik koos voor de bizarre. Dit avontuur moest tot het einde worden beleefd.

's Avonds, bij het openen van de enveloppe, en het uitvoeren van de afgegeven zet fronste Csom lichtjes de wenkbrauwen. Dat was het teken waar ik op hoopte! Mijn tussentijdse analyse van de stelling zou in ieder geval iets verder reiken, want Csom had alle mogelijke zetten moeten analyseren. Ik speelde snel en zelfverzekerd verder. Ook al bleef het lang onduidelijk, ik voelde de winst dichterbij komen. Pas met zijn laatste zetten, in de tweede tijdnoodfase, ging Csom door de knieën.

Hij gaf me een hand en bleef roerloos zitten. Ik had medelijden met hem, iets wat ik vroeger nooit heb gevoeld voor een tegenstander. We gingen eerst naar de bar en dronken wat. Pas later namen we de partij

nog eens door. O,o,o wat stond ik verloren. Maar dat juichende gevoel van binnen bleef de rest van het toernooi bewaard. Meestal kan de euforie van de overwinning niet in de schaduw staan van de doffe ellende van het verlies. Maar er zijn uitzonderingen. En die uitzonderingen zijn juist niet de vlekkeloze overwinningen, de partijen uit één stuk. Nee, wat zich in de herinnering grift is de overwinning die wordt weggehaald voor de poorten van de hel.

Ik bleef ongeslagen en eindigde uiteindelijk tussen negen grootmeesters. Waaronder Istvan Csom.

Eindrangschikking San Bernardino 1992

(72 deelnemers, negen ronden).

1/3 Hort (Tsj. Slow.), Hodgson (Eng.), Spragget (Can.) 7 p.

4/9 Episjin en Tsjernin (Rusl.), Csom (Hong.), Callagher (Engl.), van der Sterren en Böhm (Ned.) 6,5 p.

In 1994 werd het laatste San Bernardino toernooi gehouden.

Hans Böhm, september 1998

Peter van Vossen

Hij was dé tv-ontdekking van het seizoen '94-'95. Peter van Vossen bleek over een aangenaam soort droge humor te beschikken. Het neigde hier en daar ad rem, maar dan leuk en onverwacht. De eerste keer dat hij toesloeg bij ons in de uitzending, draaiden we in het Ajax-stadion. Toevallig liep er een hond op het veld en Van Vossen wachtte geen moment: 'Je kan moeilijk beweren dat er hier geen hond komt.' Hij vertrok daarbij geen spier en misschien dat juist daar de lach in zat. De tweede keer was zo rond Sinterklaas. In een interland tegen Tsjechië had Van Vossen een technisch hoogstandje laten zien. Ik vroeg hem of hij, als hij dat bij een volgende wedstrijd weer van plan was, even zijn hand zou kunnen opsteken. 'Dan weten wij dat 'ie komt.'

'Wie?', vroeg hij.

'Hoezo, wie?', zei ik serieus.

'Nou ja, in verband met de feestdagen...' Ik had hem totaal niet zien aankomen en ik kreeg de slappe lach. Van Vossen begon ook te hikken en het werd een rare, hilarische scène. Een volgende keer dat we in De Meer waren om te filmen, gingen we even samen in de dug-out. Gewoon om een beetje te ouwehoeren; want zo vaak spraken Van Vossen en ik elkaar nou ook weer niet. De cameraploeg ging naar huis en het stadion lag er verlaten bij. Samen keken we naar het lege veld.

'Helemaal vanuit Zeeland naar Ajax,' zei ik.

Peter begon te vertellen over zijn jeugd in Zierikzee; hoe hij opgroeide met vijftien broers en zusters in een streng oud-gereformeerd gezin.

'Dat is het zwaarste van het zwaarste. Bij ons thuis was geen televisie, geen radio en wij hadden nooit een kerstboom. Wij mochten geen lid worden van een vereniging en op zondag mochten we niet naar buiten.' Van Vossen gaf het schema van hoe oud-gereformeerden in Zierikzee een gemiddelde zondag dienen door te brengen. Van tien uur tot half twaalf zaten ze in de kerk, om half een werd er gegeten, half twee ging iedereen verplicht naar bed, om vijf uur werd er opgestaan, want van zes tot half acht gingen ze weer met z'n allen naar de kerk. Om acht uur werd er gegeten en daarna zaten vader, moeder en de kinderen in een kamer met elkaar te praten. 'Dat was altijd wel gezellig,' zei Peter.

Op achtjarige leeftijd werd Van Vossen lid van de zaterdagclub

MEVO. Zijn oom was daar penningmeester en die regelde en betaalde alles voor hem. Peters moeder wist daar wel van, stond het oogluikend toe, maar hield haar mond tegen haar man. Alles moest stiekem gebeuren, buiten het gezichtsveld van vader. Zo moest Van Vossen van alles verzinnen om af en toe Studio Sport te kunnen zien. 'Dan verzon ik een smoes en hoefde ik op zondagavond niet mee naar de kerk. Maar dan moest ik wel de afwasmachine leeghalen en de tafel dekken; alles moest keurig klaarstaan als ze weer terugkwamen. Dat was behoorlijk opschieten: eerst al dat huishoudelijke gedoe, dan snel op mijn fiets naar een vriend, dan kon ik soms twee samenvattingen zien en moest dan weer snel terug om op tijd thuis te zijn.'

Peter van Vossen was dertien jaar toen hij zijn vrouw Greet leerde kennen. Als hij 's avonds eens weg wilde met zijn vriendinnetje, dan was dat een hele onderneming. 'Ik ging met mijn kleren aan in bed liggen en dan wachtte ik tot mijn ouders sliepen. Meestal lagen die vroeg in bed. Vanuit mijn slaapkamer moest ik eerst over een balkon en een dak kruipen tot een deur waar ik op kon staan en daar langs liet ik me dan in de tuin zakken. Die tuin was nog behoorlijk groot, dus moest ik een aardig stuk sluipen. Via een boom klom ik dan op een muur en daarna kwam ik op een plat dak. En aan het eind van het dak stond de bevrijdende lantaarnpaal.'

Op zijn vijftiende had Peter het oud-gereformeerde leven wel gezien; hij ging het huis uit. 'Ik hield het gewoon niet vol, het was een heel zwaar regime en vooral op die leeftijd was dat moeilijk. Ik wilde op zondag ook wel eens wat doen en ik wilde televisie kijken. Ik wist dat er ook een ander soort leven bestond en daar heb ik toen voor gekozen. Vanaf dat moment werd mijn leven een grote inhaalrace. Opgegroeid zonder radio en tv; ik wist nergens van. Ik hoorde andere jongens over dingen praten waar ik geen benul van had. Elke plaat die ik hoorde, ook een gouwe ouwe, was nieuw voor mij. Soms zag ik tv-programma's waarin werd teruggeblikt; dat was voor mij een openbaring. Af en toe lieten ze beelden zien van oude wereldkampioenschappen; ik wist niet wat ik zag.'

Eenmaal het huis uit ging Peter direct naar de zondagclub Zierikzee. Daar werd zijn voetbaltalent pas echt goed zichtbaar. 'Ik liep iedereen voorbij. Ik maakte soms zeven of acht doelpunten per wedstrijd. Mijn record was elf doelpunten. Ik deed het heel simpel: ik ging recht op mijn doel af en schoot de bal er gewoon in. Maar ik kreeg ruzie met de andere jongens; zij wilden dat ik ook eens een bal zou afgeven. Ze zeiden: 'Wij hebben ook contributie betaald.' Er kwam toen een gesprek met de spelers en de trainer om die ruzie bij te leggen. Vanaf dat

moment gaf ik af en toe maar eens een bal af.'

Na Zierikzee voetbalde hij eerst bij Vlissingen en daarna in België bij Beveren. 'Daar kreeg ik het heel moeilijk, want ik had nog niet geleerd om echt te voetballen. Ik dacht heel simpel: ik pak de bal en loop naar het doel toe. Maar op dat niveau krijg je dan gelijk een schop. Ik was zo stom om dat een paar keer te proberen. Op een gegeven moment keek ik hoe andere spelers het deden. Wat je moet doen als je de bal hebt, hoe het verder moet, hoe je om je heen moet kijken. Daar heb ik heel veel van geleerd.'

Toen Van Vossen 22 jaar was, waren zijn ouders nog nooit naar een wedstrijd van hem komen kijken.

'Mijn oudere broer Kees had min of meer de rol van vader overgenomen. Maar ik bleef het vreselijk vinden dat mijn vader en moeder nooit waren geweest. Sommige van mijn broers waren vrachtwagenchauffeur geworden en als zij een nieuwe wagen hadden, dan ging mijn vader altijd gelijk kijken. Ik ben toen naar mijn vader gestapt en heb gezegd: 'Als u bij die anderen op hun werk gaat kijken, moet u dat ook bij mij doen. Voetballen is mijn werk. Ik vraag het maar één keer en daarna nooit meer.'

Mijn vader en moeder zijn toen inderdaad komen kijken naar de wedstrijd Beveren-Boom. We wonnen met 3-1 en ik maakte drie doelpunten. Vanaf dat moment was mijn vader trots op me.'

Door de strenge geloofsovertuiging van zijn ouders, heeft Peter van Vossen een aantal dingen moeten missen in zijn jeugd. Hij verwijt het ze niet. 'Mijn ouders hebben hun eigen idealen, het zijn hun regels. Dat kan ik ze niet kwalijk nemen.'

Vanuit Zeeland, via België, verwierf Peter een plaats in het Nederlands elftal. De liefhebbers hielden in het begin nog even afstand, want hij heeft niet wat je noemt een verfijnde techniek. Maar toch werd Van Vossen al snel op handen gedragen. Nooit eerder was er een Nederlandse voetballer met zo'n power, zo'n wilskracht. 'Je kunt mij met niemand vergelijken, ik sta op mezelf. Ik sleur iedereen mee. En als ik niet goed speel werk ik in ieder geval nog altijd keihard.' Peter van Vossen is wat dat betreft haast on-Nederlands en lijkt met zijn instelling meer op een Amerikaan als Jimmy Connors die qua mentaliteit waarschijnlijk de beste sportman aller tijden was. Iedere Nederlandse voetballer zou verplicht iedere dag een uur een videotape van Jimmy moeten bekijken. En neem dan het liefst de partijen waarin hij eerst twee sets achterstaat. Van Vossen heeft diezelfde werklust. 'Wij hadden twee regels thuis: ten eerste moest je er altijd netjes uitzien en ten tweede moest je keihard werken. Volgens mijn vader was je fout als je niks deed. Hard werken, dat werd er bij mij

ingepompt en ik denk dat daar mijn mentaliteit vandaan komt. En daar heb ik alles aan te danken. Met die achtergrond en met mijn capaciteiten heb ik toch iets kunnen betekenen voor het Nederlandse voetbal. Ik kwam uit Zeeland en begon dus meteen met een grote achterstand. Ik heb laten zien dat je heel veel kunt bereiken met hard werken. Dat is het wapen van Zeeland en dat is het wapen van mijn vader.'

Kruipers

Over het algemeen lig ik niet wakker van formule 1-racerij. Het is leuk dat 'ons Jos' iedere week wel weer ergens anders zijn redelijk dure bolide weet te parkeren en daar let ik dus wel op, maar om nou te zeggen dat ik een trouw en enthousiast volger van die sport ben... nee dus.

Er is één uitzondering. Als dat circus vol gekken neerstrijkt in Monaco om daar door de straten te gaan crossen, krijg ik iets van even opletten'. Beroepshalve heb ik een paar van die formule 1-wedstrijden mee moeten maken en ik ben verdrongen in geluid, glitter, de grote mond van die Ecclestone, dat pedante baasje dat er de leiding heeft, en vooral in veel namaak.

In Monaco, of wellicht beter, in Monte Carlo wordt dat alles op de spits gedreven; daar beleeft de Formule 1 haar hoogmis van prollerigheid. Alles wat geld heeft of denkt te hebben, stapt er rond. Zelden in je leven heb je zoveel hol goud bijeen gezien, de geur van duur parfum verwaait er snel als er een Williams langsrijdt, mannen op leeftijd, gestoken in witte schoenen, laten zich vergezellen van half-ordi starlets van even in de twintig die allemaal stiekem hopen dat een beloftevolle, jonge coureur uit het voorprogramma misschien wel...

Koffie drinken met l'Equipe voor je neus kan nauwelijks; alle terrassen zijn vol. Ergens een tafel bestellen voor een prettig en stuitend duur avondmaal vraagt vele connecties en enig smeergeld en in die sfeer razen die bespottelijke Dinky Toys door de straten.

Nou ja... razen? Dat is 't 'm nou precies. In Monte Carlo kun je niet razen. Auto's die gemaakt zijn om 300 kilometer per uur te rijden, worden hier teruggebracht tot kruipers, tot wagentjes die met 30 of 50 door de bocht moeten. Rijders die anders de voet strak op het gas houden, moeten nu ineens gaan wurmen en wringen, moeten inhouden, stilstaan en wegdraaien, en dus blijft van het idee snelheid maar heel weinig over. Alleen in die beroemde tunnel, waar het licht geel diffuus is, mag de voet heel even op het gas om direct daarna weer losgelaten te worden zodat teruggeschakeld kan worden naar lagere versnellingen om, bijna in parade, door de straten te rijden en goed zichtbaar te zijn voor de beau monde op de terrassen. Monte Carlo is een vreemd sportief spektakel met een minimum aan sportieve waarden.

In een plaatselijke krant zag ik zelfs een kaartje getekend met daarop

aangegeven waar de diverse coureurs wonen; Monte Carlo is dus ook de grootste thuiswedstrijd van het jaar, want al die miljonairs, die zo weinig mogelijk belasting willen betalen, slapen bij deze wedstrijd allemaal gewoon thuis. In die bescheiden appartementjes waar ze tennisers, wielrenners en golfspelers als burens hebben.

De start in Monte Carlo is het mooist om naar te kijken. Vierentwintig van die brullende brandbommen die door die straten racen. De opgefokte piloten sturen hun miljoenenprojecten met zorg langs de stoepranden en bumpers van collega's. Dan komt die idiote bocht waar alles en iedereen vrijwel stilstaat: daar is de formule 1 geen formule 1 meer, maar een stil beeld van heerlijke protserigheid. Hier, in deze bocht, zitten de grootste snobs ook te kijken, hier kun je in de cockpit bij Hill en Schumacher gluren. Hier zetten mensen de koude Baron de L aan de lippen terwijl 'ons Jos' er zijn motor opblaast.

De coureur Ricardo Patrese heeft eens gezegd dat het rijden van Monaco hetzelfde is als met een fiets door je slaapkamer rijden.

Dat laatste doe ik ook nooit.

Frank Kramer

Een van de kleurrijkste voetballers die ik als trainer heb mogen begeleiden, was ongetwijfeld Frank Kramer. De wijze waarop zijn transfer naar Haarlem totstandkwam paste goed bij hem, want ik voerde de laatste gesprekken op een jacht in het frivole St.-Tropez, waarop de familie Hughes tijdens een kampeervakantie was uitgenodigd. Ik had Frank Kramer al een heel seizoen gevolgd bij Volendam en was erg van hem gecharmeerd. Het werd me van veel kanten afgeraden hem aan te kopen omdat hij volgens mijn zegslieden malle fratsen uithaalde en niet serieus genoeg was om een goede profvoetballer te zijn. Van enige komedie was ikzelf ook niet altijd vies en daarom bleef ik in hem geïnteresseerd. Ik dacht dat ik wel met hem overweg zou kunnen.

Terwijl ik in St.-Tropez van een goed glas en lekkere hapjes uit de Méditerranée genoot, probeerde ik contact te leggen met Haarlemvoorzitter Hut om de laatste stand van zaken omtrent de aankoop van Frank te vernemen. Mobiele telefoons waren er nog niet, dus het gesprek werd via de boordmarifoon gevoerd.

‘Hallo, meneer Hut,’ begon ik. ‘Hier spreekt Barry Hughes, over.’

‘Is het mooi weer daar, Barry?’

Hoe kon Hut nu over het weer beginnen terwijl er over een belangrijke transfer gesproken moest worden? ‘Meneer Hut hoe staat het met de aankoop van Kramer?’

Er kwam geen reactie; ik was vergeten ‘over’ te roepen. ‘Is ie duur, over?’ riep ik.

‘We hebben (...) een laatste gesprek, over.’

Ik verstond niet goed wat Hut allemaal zei. De gasten op de boot zaten te lachen om het chaotisch verlopende gesprek. ‘Bel me maar terug op de camping. Over en sluiten.’

De deal ging door.

Ter voorbereiding op het nieuwste seizoen gaf ik de spelers er flink van langs. We trinden wekenlang dat de stukken ervanaf vlogen. Na vier weken gaf ik ze een dag vrij om bij te komen.

Frank Kramer vond het maar niets. ‘Geeft u ons vrij, meneer Hughes? Dat begrijp ik niet. Ik dacht dat ik bij een toptrainer was gekomen.’

‘Hoef jij geen vrij?’ zei ik. ‘Kom dan morgenochtend om zes uur maar terug.’ Zonder nog wat te zeggen knalde ik de deur van de kleedkamer dicht.

Later hoorde ik dat andere spelers Frank direct op het hart hadder gedrukt stipt op tijd te verschijnen, omdat hij anders geen bal zou trappen in Haarlem. Met die Hughes viel niet te spotten als hij eenmaal kwaad was. Ik kocht in een winkel voor huishoudelijke artikelen direct vier wekkers. Ik testte ze allemaal uit, zette ze op kwart voor vijf en stapte met vijf tikkende wekkers op mijn nachtkastje in bed. Mijn vrouw vroeg wat ik van plan was. Ik zei dat ze zich van mij niets moest aantrekken en probeerde nog wat te slapen. Toen de eerste wekker afging, stond ik direct naast mijn bed.

Ik reed in het vroege ochtendlicht naar het stadion, waar ik om halfzes arriveerde. Er was geen mens te zien. Ik pakte oefenballen, gewichten en pionnen uit het materiaalhok en legde alle attributen op het veld neer. Om kwart voor zes was er nog geen spoor van Frank Kramer. Ik tuurde de laan naar het stadion af en werd steeds nijziger. Het is gebeurd met hem. Ik maak hem helemaal af met zijn grote bek, dacht ik. Ik verweet mezelf dat ik de aankoop van Kramer ondanks alle waarschuwingen toch had doorgezet. Ik vond mezelf een enorm rund dat ik me zo in de maling had laten nemen. Om vijf voor zes kwam er een lelijk eendje aanrijden. ‘Goedemorgen, trainer,’ begroette Frank Kramer me. Hij mocht dan brutaal zijn, zijn taalgebruik bleef altijd heel beschaafd.

Hij trok zijn trainingspak aan en zei: ‘Zullen we beginnen met de training, meneer Hughes?’

Ik liet hem alle hoeken van het veld zien. Hij moest sprintjes trekken, met gewichten oefenen, zware oefenballen werpen en rondjes lopen. Ik pakte hem stevig aan, tot het zweet tappelings van zijn gezicht liep.

‘Tot morgen, Frank,’ zei ik om acht uur.

Hij was nauwelijks in staat mijn groet te beantwoorden. De volgende dag hoorde ik hem tegen de masseur zeggen: ‘Ik heb gisterochtend vroeg toch zo heerlijk getraind onder meneer Hughes. Ik had het voor geen goud willen missen. Ik heb krachttraining, duurtraining en sprinttraining gedaan. Het was een fantastische ervaring.’

Van Pim van der Meent, Trainer van FC Amsterdam, hoorde ik ook eens een typisch Frank Kramer-verhaal. Van der Meent wilde Kramer laten invallen en droeg hem op zich langs de zijlijn in te lopen. Op het moment dat hij hem in het veld wilde brengen, was Kramer in geen velden of wegen te bekennen.

Net toen Van Der Meent de wissel ten einde raad wilde afblazen,

kwam Frank aanrennen. 'Ik heb mijn moeder even gebeld,' zei hij tegen de verbouwvereerde Van der Meent. 'Ik heb tegen haar gezegd dat ze *Langs de Lijn* moet aanzetten omdat ik op dit moment ga invallen.'

Ooit had ik voor Frank een afspraak gemaakt bij dokter Strikwerda in Utrecht die de gewoonte had zijn patiënten op de onmogelijkste tijdstippen te ontbieden. Ik zat om halfzes 's ochtends met Frank in de wachtkamer, toen er een man met een mediterraan uiterlijk binnenkwam. Frank lachte hem vriendelijk toe en begon hem toe te spreken in een taal die ik niet verstond. De ander antwoordde hem vriendelijk in een al even onverstaanbare taal.

'Wat is dat voor taal?' vroeg ik.

'Dat is Turks,' zei Frank.

'Spreek jij dat dan?'

'Welnee. Ik heb alleen in alle Europese talen geleerd te zeggen: "Goedendag, hoe maakt u het?" en: "Dank u wel, met mij gaat het goed."' "

Frank genoot ervan mensen op het verkeerde been te zetten. Hij deed alles net even anders. Ik schold altijd op de troep die hij in zijn auto maakte. Hij flikkerde klokhuisen, papiertjes en oude kranten altijd achter zijn stoel. Het was een beestenbende. 'Het is toch mijn auto, trainer? Eens in de drie maanden ruim ik de troep op. Lekker gemakkelijk.'

Zijn eend moest altijd aangeduwd worden, tot ergenis van zijn medespelers, die daarvoor moesten opdraven. Maar zelfs van autopech genoot hij. 'Het is een heerlijke auto,' zei hij. 'Als ik pech krijg op vakantie, leer ik altijd interessante mensen kennen. Voor je het weet, liggen ze er in korte broek onder. Die eend heeft me in heel Europa logeeradressen opgeleverd.'

Mijn eerste kennismaking met Frank Kramer was in de tijd dat ik trainer bij Go Ahead was. Onze competitiewedstrijd was vanwege het slechte weer afgelast, maar om het wedstrijdritme vast te houden, had ik een oefenwedstrijd geregeld bij Blauw-Wit. Daar speelde Frank toen, als jongen van een jaar of achttien. Nadat we de Go-Ahead-bus op het Blauw-Wit-terrein hadden geparkeerd en uitgestapt waren, werd ik aangeklampt door een beleefde jongen die vroeg of hij me even mocht spreken.

'Aangenaam, ik ben Barry Hughes.'

'Meneer Hughes, ik wil graag weten wie uw rechtsback is.'

'Dat is Bartje Kolkman. Hoezo?'

‘Mag ik u vragen tegen meneer Kolkman te zeggen dat hij het me niet kwalijk moet nemen wat ik vanmiddag met hem ga doen?’ Ik wil namelijk aan u laten zien hoe goed ik ben. Ik zou graag onder uw leiding spelen, want ik vind u een goede trainer. Jammer genoeg ben ik nog wat te jong. Ik moet meneer Kolkman vanmiddag helaas een beetje doldraaien om u van mijn kwaliteit te kunnen overtuigen.’

‘Beste Frank, je gaat je gang maar.’

Ik zei tegen Bart Kolkman: ‘Er speelt bij Blauw-Wit een lange, dunne jongen als linksbuiten, een zekere Frank Kramer. Geef die eens eens paar hengsten en laat zien dat je er bent, want hij heeft een beetje veel praatjes.’

Bartje was een sterke jongen, die daar wel zin in had.

Ik wees Bart voor de wedstrijd nog eens op Frank Kramer, maar ondanks mijn aansporingen passeerde Kramer hem voortdurend, alsof hij er in het geheel niet stond. Kramer kwam diverse malen naar me toe en vroeg dan: ‘En trainer, bent u een beetje overtuigd van mijn kwaliteiten?’

En toen we in de rust van het veld liepen vroeg hij: ‘Zal ik in de tweede helft rechtsbuiten spelen? Dan kan ik laten zien hoe het tegen meneer Feenstra gaat. Zo heet hij toch?’

Terwijl ik in de spelersbus zat te wachten tot we vertrokken zag ik hem op de fiets wegrijden. Hij stak zijn hand naar ons op.

Veel later haalde Frank bij Wim Suurbier hetzelfde geintje uit. ‘U bent international en ik ben niemand, maar u moet niet verbaasd zijn als ik er vanmiddag in slaag uw reputatie in gevaar te brengen.’

Suurbier zei: ‘Wie ben jij nu helemaal? Ik ken je niet.’

‘Ik speel tegen u en heb geen kwaad in de zin, maar ik verzeker u: u krijgt een heel moeilijke middag.’ En zijn voorspelling kwam uit, want hij had beslist de kwaliteit om de beste voetballer in de problemen te brengen. Voetbaltechnisch kon hij zich meten met Piet Keizer. Toch heeft hij nooit de top bereikt. Daar was hij net iets te wisselvallig en te frivool voor. Hij miste de bezetenheid en blikvernaauwing die echte sterren kenmerken.

Herinneringen aan mijn vader

Nee, ik kan het me niet meer als de dag van gisteren herinneren, maar ik ben er wel bij geweest. De Tour vertrok uit Amsterdam en het was een drukte van belang op het Stadionplein. Ik weet dat nog omdat mijn vader er iets te doen had. Hij vertegenwoordigde Remington Rand, de plaatselijke sponsor, en het koddige was dat die sponsor de reclamekaravaan begeleidde met (heus waar) Lelijke Eenden, 2-CV'tjes dus, Citroentjes, waar bovenop een bordkartonnen scheerapparaat gemonteerd was: het was een revolutie in de wielersponsoring, nooit vertoond in het rustig ingeslapen, naoorlogse Nederland.

Op dat Stadionplein zag ik mijn vader en diens collega's wegrijden richting Belgische grens, want de eerste etappe ging naar Brasschaat, en ik was zo trots als wat: mijn ouweheer deed iets in de Tour de France.

Overigens won Rik van Steenbergen die eerste etappe en keerde mijn vader snel weer naar huis terug; de Fransen bleven baas in eigen huis en alleen voor Nederland en de eerste etappe was die Vreemde' reclame toegestaan.

Negentien jaar later stond ik zelf op de Boulevard in Scheveningen. Dat was als volgt gegaan: ik pionierde wat in de journalistiek, deed enthousiast radiowerk en werd op een avond gebeld door Kees Buurman van de NOS. Of ik soms zin had om met de radioploeg van de NOS mee te gaan en verslag te doen van de Tour.

Ik geloof dat mijn vader, toen hij het hoorde, het meest trots was van ons allen: de fakkel was doorgegeven.

Een tikje nerveus meldde ik me aan de start. Op vrijdagavond had mijn moeder de officieuze startlijst keurig overgetikt, want ze wilde niet dat ik een pleefiguur zou slaan als ik een reportage moest maken. Ik moest weten wie wie was.

In Scheveningen, waar het een on-Nederlandse chaos was, won Joop Zoetemelk de proloog en sprak ik hem met u aan in een ultrakort vraaggesprek na afloop van de trui-uitreiking. Ik vond alles vreemd en gehaast, ontdaan van klasse, met gedrang en geduw en vooral Franse kouwe drukte en ik maakte mijn eerste Verkeerde' opmerking toen ik de volgende dag het dorp Wassenaar te kijk zette toen daar een hond tussen het peloton door overstak en pardoos de grote vedette Luis Ocana omver liep. Ik zei zoiets als: 'Honden in Wassenaar worden ook niet met wielrennen opgevoed en hockeyers komen hier vaker

langs...'

en mijn verslaggeverscarrière bij de Tour de France was begonnen.

In 1978 mocht ik voor de televisie werken. Het vertrek vond plaats in Leiden en de proloog liep dwars door de stad. Ik moest het (minieme) commentaar vanaf de motor doen, nieuw voor de NOS, en verheugde me geweldig op mijn werk. Ik was leerling bij de tv wat betreft het commentaar geven, want na mijn radiojaren ('73 en '74) had ik een jaar filmpjes gemaakt voor de tv, was nog een jaar teruggekeerd naar de radio (in 1976 samen met de onvergetelijke Henk Terlingen, die geen renner kende, maar prachtige mini-reportages maakte), waarna ik in '77 met een cameraman op weg werd gestuurd en soms heimelijk opkeek naar de grote meneren Fred Racké en Jean Nelissen die het echte-mensen-commentaar deden.

In Leiden mocht ik het proberen.

Het regende die dag licht, spetterregen, en voor de heer Félix Lévitan was dat aanleiding om de uitslag van de proloog te annuleren. Leiden was te klein toen zulks bekend werd. Lévitan trapte met zijn bekende Franse hooghartigheid zo verschrikkelijk op de ziel van het Nederlandse wielrennen, dat het bijna tot een opstand leidde. Jan Raas had de proloog gewonnen in een prachtige tijd, Gerrie Knetemann, Joop Zoetemelk, Hennie Kuiper en Henk Lubberding hadden zich in de kop van het klassement genesteld en toen kwam ineens die kleine, pedante Fransman die 'merci' zei, een streep door de proloog zette en ons allen met een heel bittere smaak in Leiden achterliet.

De volgende dag schreeuwde diezelfde Lévitan mij van de weg af, maar omdat de techniek niet werkte, mocht ik zijn onbedaarlijke woede-uitbarsting niet ontvangen en bleef ik dus vrij dicht bij de renners om mooie reportages te maken op weg naar Sint Willebrord. Natuurlijk won Raas weer, nu op zijn stuur stampend van boze blijheid, en het duurde een hele tijd alvorens Raas zijn gele trui ging afhalen, want hij moest helemaal niets van die arrogante Fransoos hebben. Peter Post moest geweldig op Raas inpraten, Corry (van de Rekels) zong de pijnlijke pauze wat korter en Raas verliet ten slotte mopperend en kwaad in het geel Nederland, op weg naar Brussel.

Wat me nog het meest bij staat van alle drie die startplaatsen is de drukte in Amsterdam: keurige, nette, burgertruttige drukte zonder oploop, maar wel met geïnteresseerde burgers die een verzetje kregen. In Scheveningen was de Franse invloed al voelbaar: slordig en gehaast, en in Leiden zag ik voor het eerst dat de organisatoren van de Tour de France op slechts één ding uit zijn als ze naar het buitenland verkassen voor de start: geld.

De organisatoren moesten inleveren en mochten even denken dat ze een belangrijk onderdeel van de show waren. Inderdaad, ze mochten dat heel even denken en sinds die start in Leiden is het niet anders geworden.

De Tour hoort in Frankrijk en het is ieder jaar dan ook weer voelen hoorbaar als de karavaan op Franse bodem terug is. Chaotische gekte valt dan weer op zijn plaats, Frans geschreeuw is dan weer te verklaren en in een kader te plaatsen.

Hoe dat in Bois le Duc zal zijn? Ik stel me er iets bij voor en hoop dat iedereen lol zal hebben en dat het idee zal overblijven dat men iets moois gedaan heeft met die organisatie. Ik heb er mijn eigen gedachten over, ingegeven door de wijze woorden van mijn vader. Toen ik terugkwam van weer een Tour, die hij altijd kritisch en geïnteresseerd volgde, zei hij eens: 'Het is me opgevallen dat deze wedstrijd nu wel heel erg commercieel aan het worden is.' Ik knikte, dacht na en antwoordde: 'Dat worden toch alle topsportevenementen... Je kan toch niet meer zonder zo'n aanpak.' Hij, die me ooit op het Stadionplein in Amsterdam, tien minuten van ons huis in Zuid verwijderd, onnoemelijk trots maakte omdat hij in de Tour-karavaan heel eventjes bestond, zei vervolgens heel rustig: 'Wat mij tegenstaat is de overdaad aan bijna alles. De Tour lijkt me van alles te veel en net te weinig wielrennen.' Mijn vader had gelijk.

De start in 's Hertogenbosch zal hij niet meemaken. Of ze moeten Nederland 3 kunnen ontvangen in de hemel. Ik denk dat hij het commentaar kritisch zal volgen en soms zijn hoofd zal schudden. Te veel van alles, te weinig wielrennen.

Ronald Koeman

De spelers waren razend enthousiast toen ze arriveerden in Lake Nona, het trainingskamp waar het Nederlands elftal tijdens het WK in Amerika zou verblijven. Het gebeurt maar zelden dat deze jongens opgetogen zijn over een hotel: ze hebben alles al zo'n beetje gezien en meegemaakt en zijn maar heel moeilijk te verrassen. Maar Lake Nona maakte zo'n indruk op ze, dat het een paar dagen lang het onderwerp van gesprek was. De rust, de vrijheid, het prachtige uitzicht, de schitterende kamers, de zwembaden en een van de mooiste golfbanen ter wereld. Lake Nona behoort niet voor niets tot de meest ideale golfresorts van Amerika. Pure golfliefhebbers als Frank en Ronald de Boer liepen dan ook bijna dagelijks op de fairways rond. Maar ook Ronald Koeman sloeg er regelmatig een balletje. Ik mocht er helaas alleen maar naar kijken. Als enthousiast golfer kwijlde ik bij het zien van die schitterend geschoren greens. Maar de kans dat ik er zou kunnen spelen was vrijwel uitgesloten, slechts twee keer per week - en dan om precies te zijn: 75 minuten per keer - waren we welkom om bij het Nederlands elftal op Lake Nona te komen. De pers mocht dan even met de spelers praten en moest dan snel weer wegwezen. Zomaar tussendoor binnenkomen, dat kon ik wel vergeten.

Lake Nona werd zeer zwaar bewaakt. Er was eigenlijk maar een mogelijkheid om een bal te kunnen slaan op die prachtige golfbaan: ik moest een van de spelers vragen mij uit te nodigen om te komen spelen. Ik stelde het aan Ronald Koeman voor. 'O, dat lijkt me geen enkel probleem.' zei hij. 'Ik geef jouw naam door bij de ingang en dan pik ik je op bij het hek.'

Dick Advocaat, toen bondscoach, hoorde ons min of meer iets afspreeken en kwam er direct tussen: 'Hé Vermeegen, ik waarschuw je. Ik wil je hier helemaal niet zien, denk erom.' 'Maar ik kom zonder camera of wat dan ook. Ik kom gewoon privé een beetje lekker golfen met Ronald, dat is alles.'

Maar daar had Dick niks mee te maken: 'Nogmaals, ik waarschuw je. Buiten de persconferenties om wil ik hier niemand zien, dus jou ook niet.'

'Laat gaan.' fluisterde Koeman, 'Kom morgen om vier uur bij de ingang, dan wacht ik je daar op.' En zo gebeurde het ook. De dag voor de belangrijke wedstrijd Nederland-lerland zat de aanvoerder van het Nederlands elftal in een golfkarretje bij de portiersloge van Lake

Nona. Ronald had alles goed voorbereid en zonder al te veel gedoe draaide het zware hek voor mij open. Hij had, wat golfspullen betreft, van alles bij elkaar gescharreld: extra clubs, ballen en tees. In alle rust reden we zeker een kilometer over de lange oprijlaan richting de eerste hole. We spraken af niet te praten over de actuele zaken rond het Nederlands elftal en zeker niet over de komende wedstrijd. Dus hadden we het over golf en hoe vaak we de laatste tijd gespeeld hadden. We kwamen tot de conclusie dat we beiden van hetzelfde matige niveau van handicap 30 moesten zijn. Dat bleek later ook wel te kloppen. Bij de afslag van de eerste hole maakten we een paar oefenswings en het leek een lekkere, onbekommerde golfmiddag te worden. Hoewel, met een voetballer die dagelijks bezig is met winnen en verliezen, is het nogal moeilijk om zomaar een spelletje te spelen. Koeman begon gelijk met lichte intimidatie: veel praten, te veel bemoeien met mijn clubkeuze bijvoorbeeld. Ik liet me daar enigszins door beïnvloeden en sloeg mijn eerste bal wanhopig de verkeerde kant op. Zo bleef ik de eerste drie holes een beetje aanrommelen en kwam nogal pijnlijk met 3-0 achter. Bij zijn tweede slag op de vierde hole raakte Ronald iets uit balans. Daardoor verdween zijn bat met Woody Woodpecker-geluiden in een boom en stond daar ineens een vloekende, tierende Koeman in de stilte van Lake Nona.

‘Ach, wat kan het je schelen,’ zei ik nog, maar dat hielp weinig. ‘Voor jou is dit misschien een spelletje, maar niet voor mij. Ik moet winnen.’

Vanaf dat moment werd er niet veel meer gesproken. De spanning was voelbaar: ineens waren we bezig met een echte wedstrijd. Gelukkig kon ik deze vierde hole pakken en kwam ik iets terug tot 3-1. Intussen keek ik wat schichtig om me heen of niemand van de andere spelers ons zou zien. Het was natuurlijk niet de bedoeling dat mijn aanwezigheid op de baan opgemerkt zou worden en op een rel zat ik al helemaal niet te wachten. Op een gegeven moment kwam Edwin van der Sar in een karretje voorbij rijden. Ik dook weg en hij zag me niet. Iets later passeerde Johnny Bosman, maar die had het gelukkig te druk met het zoeken naar zijn bal.

Bij de volgende afslag probeerde Koeman mij weer uit mijn concentratie te halen.

‘Hou nou eens op met dat gelul.’ zei ik.

‘Kijk, dat moet jij nog leren.’ zei Ronald ‘Om te winnen is alles toegestaan, altijd.’

Na negen holes stond Ronald met 5-3 voor, één keer waren we gelijk geëindigd. Op de tiende hadden we net afgeslagen, toen er een gigantische hoosbij losbarstte. In het warme en vochtige Orlando hadden we er, tegen het vallen van de avond, al een paar zo meegemaakt,

dus een echte verrassing was het niet. Maar dit keer was het geen gewone regenbui, het was een complete wolkbreuk. In eerste instantie probeerden we nog een beetje te schuilen in ons golfkarretje, maar dat had totaal geen zin. Binnen een paar minuten waren we zeik- en zeiknat.

Ronald grinnikte: 'Het is maar goed dat niemand ons zo ziet zitten.' Twee doorweekte mannen in een Flinstone-wagentje midden op de golfbaan in de plensregen.

'Weet je wat erg is,' zei Ronald 'als je moet voetballen in de kou en het regent. Dan moet je vanuit de warme kleedkamer dat winderige veld op, de regen in. Meestal sta je daar dan te kleumen omdat je bijna altijd op de scheidsrechter moet wachten. Dat is een van de vreselijkste dingen van voetbal. Wat ook erg is, is als ik rechtshalf moet spelen tegen een hangende linksbuiten. Dan moet ik achter zo'n goser aan. Dat is heel erg. En maar achter een man aanlopen. Meestal denk ik: laat hem maar gaan. Maar ja, dat kun je ook niet steeds doen. Helaas hoort het soms bij je werk als voetballer.'

Ik ken Ronald al jaren vrij goed en ik wist dat hij dit haatte. Hij wilde eigenlijk maar drie dingen doen op het veld: een nauwkeurige trap over veertig of vijftig meter geven, hard (121 km per uur) op het doel schieten, of een vrije trap in de kruising laten draaien. Van die drie vond hij de vrije trap dan nog het allerleukste: zeven jaar lang, twee uur per week heeft hij daar consequent op getraind. Altijd was hij met die vrije trap bezig, uiteindelijk schoot hij één op de drie raak.

Inmiddels waren we dus doorweekt; het was zinloos om in het karretje te blijven zitten, dus besloten we maar te stoppen met golfen en in de stromende regen terug te rijden. We gingen eerst naar zijn hotelkamer om wat droge kleren aan te trekken. Ronald gooide mij een voetbalbroekje, een T-shirt en een paar voetbalkousen toe. Het was natuurlijk geen gezicht, maar droog was droog en dat voelde een stuk beter aan.

'Heb jij nog ergens spijt van in je carrière?' vroeg ik.

'Ja,' zei Koeman. 'Het was tijdens de voorbereiding op het Europees kampioenschap 1992 in Zweden. We moesten toen op een vrijdagavond een oefenwedstrijd spelen tegen Frankrijk in Lens. Maar datzelfde weekend speelde Barcelona thuis tegen Atletico Bilbao en Real Madrid (met Leo Beenhakker nog als trainer) uit tegen Tenerife. Op die allerlaatste speeldag zou dus de beslissing vallen in de Spaanse competitie. Maar ik kreeg van Michels geen toestemming om naar Barcelona te gaan. Dat had ik nooit moeten accepteren, want Madrid verloor. Barcelona won en werd kampioen. En ik zat in Groningen voor de tv naar al die feestende mensen in Nou Camp te kijken. Het hele

jaar had ik hard gewerkt voor die club en op het mooiste moment was ik er niet bij. Ik zat daar zo ontzettend van te balen. Alleen omdat die Michels het niet nodig vond. Hij deed trouwens altijd denigrerend tegen spelers. Hij zei altijd Han tegen Van Breukelen, en mij noemde hij altijd Roland. Dan werkte je zo lang met zo'n man en dan wist hij nog steeds je voornaam niet. Dat irriteerde me. Waarschijnlijk deed hij het bewust om je te laten voelen van: je moet niet denken dat je wat voorstelt.

Toen hij dreigde dat als ik dat weekend toch naar Barcelona zou gaan, ik geen plaats meer in het Nederlands elftal zou krijgen, had ik meteen op moeten stappen. Ik heb er nog steeds spijt van dat ik dat niet heb gedaan, ik had gewoon moeten zeggen: 'Het kan me niet schelen wat u vindt, ik ben weg en als u me nog nodig heeft, dan hoor ik het wel.'

De telefoon rinkelde op de hotelkamer. Koeman nam op en voerde een ongemakkelijk gesprek. 'Eh... ja dat is goed, maar ik heb nu even geen tijd.' hoorde ik hem zeggen, 'Ik sta net op het punt onder de douche te gaan. Kan het over een uurtje?'

Koeman legde blazend de hoorn neer: 'Advocaat wil hierheen komen om de wedstrijd van morgen door te nemen, je moet hier snel weg, want als Dick jou hier ziet dan krijgen we het grootste gezeik.'

Ineens zaten we in een spannend jongensboek. Ronald rende naar de deur van zijn kamer: 'Hier blijven, verroer je niet, doe de deur niet open en ga nergens heen. Ik ga kijken of ik ergens een auto kan regelen.' Terugrijden in het golfkarretje had geen zin, het goot nog steeds. Vijf minuten later kwam Koeman gejaagd terug. 'Kom op, we gaan.' Hij ging voorop, keek links en rechts, zag niemand op de gang en maakte met een handgebaar duidelijk dat ik de kamer uit kon komen. In de gangen was het kruipdoor-sluipdoor in mijn ongewone outfit en met mijn natte kleren in een plastic zak in mijn hand. Bij de trap hield

Ronald weer in en speelde opnieuw voor verkenner, ik kreeg een soort 'kustveilig'-teken en rende zo snel mogelijk de trappen af. Het was nog maar vijftig meter naar een grote, Amerikaanse bak die voor ons klaarstond. We hadden even wat nerveuze startproblemen, maar konden uiteindelijk toch opgelucht wegrijden. Het was natuurlijk belachelijk. Wij, volwassen mannen, als twee ondeugende kinderen op de vlucht. Maar we waren wel aan de bondscoach en aan een rel ontsnapt. Bij de uitgang moesten we wachten omdat de mensen die mij zouden ophalen er nog niet waren. Het regende nog altijd heel hard en Koeman vertelde. Over dat het niet alleen maar hosanna was geweest. Over hoe mooi het had kunnen zijn als hij ooit op een WK uit een paar mooie vrije trappen had kunnen scoren.

‘Ik heb nooit geschitterd op een wereldkampioenschap. Ik heb wel de kansen gehad, maar het is me nooit gelukt. Dat voel ik als een gemis.’

Hij had het over de afgang in Athene, de 4-0 nederlaag tegen AC Milan in de Europacup-finale en over hoe machteloos hij zich toen voelde. ‘Het was ook zo’n grote kans om eens iets te laten zien.’ Ronald had het over de enorme hoeveelheid interlands (uiteindelijk zouden dat er 78 worden) die hij had gespeeld, maar dat er toch altijd kritiek op hem was geweest. Soms werd hij gewoon grof afgezeked.

‘Natuurlijk raakte dat me. Dan werd ik schildpad of slak genoemd en probeerden ze me belachelijk te maken. Daar had ik weieens problemen mee.’

Zijn sterke mentaliteit bracht hem altijd weer terug aan de top. Alles en iedereen moest dan een diepe buiging maken en toegeven dat er geen betere, geen stabielere speler was dan Koeman.

‘Natuurlijk hadden ze soms gelijk. Verdedigend was ik ook niet zo sterk en af en toe was ik te langzaam. Die Franco Baresi van AC Milan: als ik hem zag lopen dacht ik: had ik zijn snelheid maar, dan was ik echt de allerbeste geweest. Maar ik weet zeker dat Baresi vaak heeft gedacht: had ik de trap van Koeman maar.’

Golfen met Marco van Basten

Over Marco van Bastens carrière als voetballer wil ik het op deze plaats niet hebben. We weten allemaal dat Marco een geweldige voetballer was. Er wordt nog steeds gesproken over die beauty tegen Rusland tijdens de finale van het EK '82, over die geweldige overheadkick tegen Den Bosch... Dat zijn de krenten in de pap waar iedere voetballiefhebber van smult. Het is werkelijk doodjammer dat Marco zijn carrière veel te vroeg heeft moeten beëindigen.

Als trainer kwam ik Marco natuurlijk regelmatig tegen in de wandelgangen en na de wedstrijd. Dan zei hij achteloos: 'Dag, trainer', waarop ik meestal met een ietwat zure blik teruggroette, omdat hij er natuurlijk weer twee of drie in had geschopt tegen mijn ploeg. We hadden geen persoonlijk contact met elkaar; ik kende Marco eigenlijk niet, en Marco kende mij alleen als de man met de pet in de dug-out van de tegenstander. Maar vrij plotseling kwam daar verandering in.

Het is geen geheim dat ik een fanatiek golfer ben. Dat wil beslist niet zeggen dat ik ook een goede golfer ben, maar ik ben er trots op een aardig balletje te kunnen slaan. Ik speel al jaren op de Kennemer Golf Course, een van de mooiste en beste golfbanen van Europa. Blijkbaar was dat Marco ter ore gekomen, want op een voorjaarsdag in 1995 rinkelde de telefoon en ik had zomaar Marco van Basten aan de lijn. Ik was wel een beetje verbaasd omdat we nooit close met elkaar waren geweest en vroeg: 'Hé, Marco, hoe kom je ertoe me zo opeens te bellen?'

Hij kwam gelijk terzake: 'Zeg, trainer, ik hoorde dat je een fanatiek golfer bent...'

'Dat klopt,' zei ik.

'Nou, ik ook,' zei Marco. 'Zou je het leuk vinden om een keertje met mij te spelen op de Kennemer Golf Course? Daar ben je toch lid?'

Ik vond het een geweldig idee om met Marco een dagje lekker te golfen in het fraaie duinlandschap en we spraken een datum af.

Toen ik op de bewuste dag dag 's ochtends vroeg naar de golfbaan reed, maakte ik een inschatting van mijn kansen om na alle voetbalnederlagen eindelijk eens te winnen van Van Basten. Het leek me uitgesloten dat Marco even goed kon golfen als voetballen. Daar kwam bij dat ik me lekker in vorm voelde. Iedere golfspeler weet dat de

vorm van de dag een heel grote rol speelt, en daarom had ik wel vertrouwen

in de confrontatie met Marco.

‘Hallo, trainer,’ begroette Marco me. ‘Zullen we gelijk maar beginnen?’ Die benadering sprak me wel aan. Geen plichtplegingen vooraf, maar er gelijk vol tegenaan.

Ik vroeg Marco belangstellend naar zijn handicap. ‘Elf,’ zei hij, een verschil van vijf met de mijne. Dat leek me geen onoverbrugbare kloof. Zo goed kan die jongen echt niet zijn, sprak ik mezelf nog eens moed in.

Maar voordat we konden beginnen, moest ik eerst nog een paar afspraken met Marco maken. Ik heb namelijk een vervelende afwijking als het om golf gaat: ik kan alleen spelen als er geld op de match staat. Er zijn mensen die om een simpel golfballetje kunnen spelen, maar daar moet je bij mij niet mee aankomen. Het hoeft niet gelijk om duizende gulden te gaan maar voor minder dan een tientje ga ik de green echt niet op. Toen we bij de eerste tee kwamen om af te slaan, zei ik tegen Marco: ‘Zeg, we spelen toch wel om geld, hè?’

‘Natuurlijk, trainer, wat je wilt.’

‘Wat dacht je van vijftwintig gulden voor de eerste negen holes, vijftwintig voor de tweede negen en vijftwintig voor de hele wedstrijd?’

‘Prima, trainer, geen enkel probleem.’

Ik was nog niet klaar met mijn lijstje van voorwaarden. Ik moest proberen de omstandigheden zoveel mogelijk naar mijn hand te zetten: ‘En we spelen officieel. We doen een toss met kop of munt.’

‘Natuurlijk, trainer, geen punt.’

Ik begon er toch wat nerveus van te worden dat Marco zonder enig commentaar met al mijn voorwaarden akkoord ging, en zijn zwijgzaamheid en zelfverzekerde uitstraling maakten me lichtelijk onzeker. Maar ik speelde een thuiswedstrijd en dat zou me zeker voordeel brengen, hield ik mezelf voor.

Ik won de toss. Dat was alvast een goed begin.

Ik nam ruim de tijd voor de eerste slag. Ik haalde een paar maal diep adem, probeerde me zo goed mogelijk te concentreren en sloeg af. Gespannen en nieuwsgierig tegelijkertijd, volgde ik de bal in zijn vlucht. Tot mijn grote opluchting was het beslist geen slechte slag. ‘Goed gedaan, trainer,’ complimenteerde Marco me. Ik zag de vijftwintig gulden als in de pocket van Barry Hughes. Ik kende de course

tenslotte goed en Marco niet. Hij mocht dan een groot voetballer zijn, als golfer moest hij vast nog heel veel leren.

Enkele seconden later schrok ik uit mijn optimistische overpeinzingen op door een geweldige klap van Marco. Zuinigjes becommentarieerde ik: 'Goeie shot, Marco.' 'Bedankt, trainer,' was het enige wat hij zei.

Ik zag al snel dat Marco een uitstekend golfer was met een prachtige stijl en grote aandacht voor de techniek. Als zijn vader hem als tienjarige jochie verteld had op golf te gaan in plaats van op voetbal, dan was hij vast en zeker een heel grote golfer geworden, dacht ik bij mezelf.

Na een uur of vier hadden we achttien holes gespeeld en wat ik bij Marco's eerste slag eigenlijk al wist, gebeurde inderdaad: ik verloor kansloos. Met mijn schamele techniek kon ik echt niet tegen hem op, ondanks mijn fanatisme.

Marco was net lekker op gang gekomen en stelde voor nog negen holes te spelen, nadat hij voor de vorm gevraagd had of ik al moe was. Het leek me een prima idee, maar het leek me toch verstandig de onderhandelingen over het financiële gedeelte weer te openen. Ik voelde er weinig voor berooid thuis te komen.

'Marco, ik wil niet meer om zo veel geld spelen. Iedereen ziet direct dat jij beter bent dan ik. Een tientje lijkt me wel genoeg.' Lachend ging hij akkoord met mijn voorstel.

Golf is een ideaal spel om een ander te leren kennen. Je loopt uren met elkaar in de prachtige natuur en dan praat je over allerlei zaken die je bezighouden: je gezin, je auto, je kanaries en je loopbaan. Marco kwam die dag op mij over als een integere jongen met een groot gevoel voor humor. Het klikte tussen ons en we lachten heel wat af. Zo vertelde hij me dat hij helemaal geen last had van zijn enkel als hij een helling op sprintte. 'Dan ben je op een bergweitje in Tirol nog heel bruikbaar,' zei ik tegen hem. 'Voor één helft tenminste; dan speel je omhoog. In de rust laat je je gewoon wisselen.' Marco moest daar erg om lachen; hij bleek zijn eigen narigheid goed te kunnen relativeren.

We speelden nog twee keer negen holes en om halfvijf stapten we van de baan, nadat we vanaf halfnegen non-stop gespeeld hadden. Ook al verloor ik steeds, van mij hoefde aan deze prachtige golfdag nog geen einde te komen, en ik stelde Marco voor nog eens negen holes te spelen. Marco hoefde daar nog geen seconde over na te denken. Door de andere golfers werden we inmiddels voor gek versleten; het leek wel of we aan de Kennemer Vierdaagse begonnen waren.

We spraken die dag beslist niet alleen over voetbal, en al helemaal niet over enkelblessures. Als mensen horen dat ik wel eens met Marco van Basten golf, beginnen ze altijd direct over de beroemde enkel. Ik vind dat nogal vervelend, en voor Marco moet het helemaal een ramp zijn om voortdurend met vragen daarover geconfronteerd te worden.

Daarna vragen ze of we ooit nog wat van Marco zullen horen op voetbalgebied. Andere cracks van zijn generatie, zoals Gullit, Rijkaard en Koeman, zijn inmiddels aan een tweede voetballoopbaan als trainer begonnen. Marco is die weg niet ingeslagen. Hij heeft me verteld dat hij zich nog te jong voelt en nog te veel energie heeft om in de dug-out plaats te nemen. Maar ik wil hier wel een voorspelling doen: als hij het doet, dan wordt het een topper. Daar ben ik van overtuigd.

Met het woord 'topper' bedoel ik niet alleen dat hij een topcoach wordt, maar ook - zonder denigrerend te willen zijn - dat hij niet geschikt is om clubs als RBC of Haarlem te coachen. Van Basten zal als coach op het hoogste niveau moeten functioneren. Alleen daar zal hij de gelegenheid hebben zijn eigenzinnige visie in praktijk te brengen. Wat dat betreft is hij vergelijkbaar met Johan Crujff.

Heel opmerkelijk vond ik bijvoorbeeld zijn ideeën over de maatregelen die een coach moet nemen als een ploeg met 1 -0 of 2-0 achter staat. 'Ik zou dan een verdediger inbrengen in plaats van een aanval-ler,' vertelde Marco me op zelfverzekerde toon. Ik reageerde eerst wat verbaasd op zijn tegendraadse standpunt, maar uit zijn uitleg bleek hoe goed hij over de tactiek van het voetbal had nagedacht: 'Je moet de bal toch weer terugwinnen? Als je geen balbezit hebt, kun je niet scoren, en het zijn juist de verdedigers die de bal veroveren.'

Dat is typisch Van Basten. Je hoeft het met zijn stelling niet eens te zijn, maar die originaliteit en eigenzinnigheid zijn kenmerkend voor de persoon Van Basten, net als zijn geweldige motivatie. Tijdens het golfen zie je dat hij voortdurend geconcentreerd is, voortdurend nadenkt over het spel. Hij laat zich door niets of niemand afleiden.

Als we samen spelen, probeer ik hem wel eens af te leiden met flauwe opmerkingen - 'Hé, Marco, schiet je een beetje op? Ik wil vandaag vroeg naar huis' -, maar hij laat zich daardoor volstrekt niet imponeren, in tegenstelling tot anderen. Het lukt me namelijk nog wel eens medespelers op stang te jagen. Zo vroeg ik een vriend ooit: 'Als jij de club naar achteren brengt voor de slag, adem je dan in of adem je uit.' De arme man heeft die dag geen bal meer goed geraakt.

Ik bewonder Marco van Basten om zijn instelling. Als hij zich eenmaal ergens op gestort heeft, zal hij blijven proberen de top te bereiken, of het nu om dammen, voetbal of golf gaat. Aanvankelijk kostte het hem door die kapotte enkel grote moeite te golfen, maar hij bleef

gemotiveerd. Zijn liefde voor het spel is zo groot dat hij met alle plezier in de regen zesendertig holes met Barry Hughes loopt. Ik vind dat echt getuigen van een geweldige mentaliteit. Het is heerlijk om met iemand te spelen die er zo hard voor geknukt heeft om het spel zo goed onder de knie te krijgen. En wat voor golf geldt, geldt ook voor de andere activiteiten van Marco. Daarom durf ik te stellen dat ik me wel heel zwaar moet vergissen, gezien zijn mentaliteit en visie op voetbal, als hij niet een hele goede trainer zou worden.

Sinds die eerste dag in de duinen hebben we nog vele malen samen een balletje geslagen. Ook ben ik wel eens caddie voor Marco geweest, toen ik mijn pols had gebroken. Ik wist dat Marco meedeed aan het Johan Crujff Tournament in Spanje, een groot liefdadigheidstoernooi dat Johan jaarlijks organiseert. Toevallig vond dat toernooi plaats op een baan die ik heel goed kende; ik speel daar altijd tijdens mijn vakanties. Ik belde Marco daarom op en vroeg of hij nog een caddie nodig had. Hij had er wel oren naar; ik kende immers zijn speelwijze én ik kende de baan. Ook tijdens dat toernooi viel me op hoe anders Marco eigenlijk is. Ondanks zijn bekendheid zal hij nooit de populaire jongen uithangen. Hij straalt een zekere klasse uit, is wat stoïcijns. Dat is voor mij kenmerk van de echt groten. Ik denk dat veel mensen een verkeerde indruk van hem hebben.

Als Marco een uitnodiging zou krijgen voor een belangrijk golftoernooi met coryfeeën als Langer en Norman, dan zou hij alleen maar zeggen: 'Hoe laat?' Zelf zou ik de hele nacht op de wc zitten van de zenuwen. Maar Marco van Basten is overtuigd van zijn eigen kracht en heeft een echte winnaarsmentaliteit.

Hij zal nooit freewheelen op de golfbaan en Hughes een keertje laten winnen. Nooit. Het eerste wat hij bij onze ontmoetingen zegt is: 'Zeg, trainer, heb je je portemonnee bij je?' En dan: 'Eens kijken of je al beter bent geworden.' Dat is nooit het geval, maar hij is wél altijd beter geworden. En dan lopen we weer vele kilometers over de baan. Als ik 's avonds thuiskom en mijn vrouw Elles op vermanende toon zegt dat het weer erg laat is geworden, zeg ik vals: 'Ach, je kent die Van Basten toch? Die wil altijd doorgaan. En je weet hoe ik ben: dan doe ik met hem mee.' Na zo'n dag golfen moet ik vechten tegen de slaap als ik in mijn stoel zit. Waarop Elles steevast zegt: 'Gezellige vent ben jij! De hele dag met die Van Basten op stap en dan thuis direct in slaap vallen.'

Op zulke momenten neem ik me voor de volgende keer wat korter te spelen, maar daar komt nooit wat van terecht. Achttien holes, en dan nog negen, en nog negen, omdat ik geniet van het spel en het gezelschap van Marco. Want ondanks de financiële sores die hij me be-

zorgt, ben ik blij dat ik Marco heb leren kennen en hem onder mijn vrienden mag scharen.

De Gouden finish van de Holland Acht

Het is zondagochtend 28 juli 1996. Het loopt tegen tien. Diederik Simon slentert ogenschijnlijk doelloos over het pad langs Lake Lanier, in de richting van de tent waar roeiers en coaches voor de televisie zitten om de verrichtingen van makkers en concurrenten te bekijken. De ogen van Simon staan scherp, agressief bijna. 'Ik ben het wachten zo verschrikkelijk zat,' gromt hij. Bijna een week eerder plaatste de Holland Acht zich met gemak voor de finale van deze ochtend. Hier en daar stak vrees de kop op: is de scherpte er nog wel?

Is Simon ter afleiding nog wel in voor een praatje, Ronald Florijn loopt met een strak gezicht voorbij in de richting van het terrein waar de boten liggen, de ogen gericht op de grond. Nico Rienks knikt afwezig naar het groepje Nederlanders bij Simon, maar draait vervolgens zijn lichtblauwe ogen snel weg van het gezelschap.

Negen individuen moeten in minder dan zes minuten doen waarvoor een aantal van hen vier jaar geleden in een Amsterdams café de koppen bij elkaar stak en waarvoor sindsdien zonder enige terughoudendheid is getraind: roeien naar Olympisch goud. Iets anders telt niet. Zoals Koos Maasdijk het uitdrukt: 'Wie geen goud haalt, is baanvulling.'

Maasdijk en Simon zijn de laatsten geweest die zijn toegevoegd aan een groep die homogeen is waar het het roeien betreft, maar die tevens gruwelt van begrippen als teambuilding en al het andere dat in de sport gebruikt wordt om de neuzen één kant op te krijgen. 'Je moet met deze mensen geen groepsessies gaan houden,' vindt coach René Mijnders. 'Daar zijn ze te intelligent en te volwassen voor. De manier waarop ze met elkaar omgaan zegt me genoeg. Ik hoef niets te corrigeren, ze spreken elkaar aan op hun verantwoordelijkheden. Iedereen wordt geconfronteerd met zijn eigen gedrag, dat is voldoende.' Waar hij aan toevoegt dat het weieens anders had kunnen zijn, als de Acht in de laatste maanden voor de Olympische spelen niet zo goed had gedraaid. 'Er zijn geen problemen en spanningen. Maar stel dat deze groep nog vier jaar verder gaat, dan krijg je die onherroepelijk. Wat dat betreft hang ik de theorie aan dat er een ontstaansfase is, een periode van stabilisatie komt en dan de neergang volgt.' Die neergang

zal niemand meemaken, want de meerderheid van deze Holland Acht en coach René Mijnders houden het voor gezien.

Grenzeloos vertrouwen. Zo verwoordt stuurman Jeroen Duyster enkele dagen voor de wedstrijd waarom iedereen er met schijnbare kalmte naartoe leeft. 'Dat is het sterke punt van deze ploeg. Ik hoor van mijn zus (international Willemijn, red.) weieens hoe het er in het hockey aan toe gaat. Wij hoeven geen sociale controle op elkaar uit te oefenen en er hoeft 's avonds om half elf ook geen assistent-coach aan de deur te luisteren.' Vertrouwen geniet ook deze lichtgewicht, die niet minder dan 55 kilogram mag wegen, maar daar uiteraard ook niet veel boven wil zitten. Hij noemt zich een intermediair tussen de roeiers en de coach, hij hoort nergens en overal bij. Een stuurman, zegt hij, zit er in zijn eentje tegen acht en moet acceptatie en vertrouwen volledig afdwingen. 'De roeiers moeten zich volledig aan mij overgeven. Als ze zelf gaan kijken naar de concurrentie, zelf beslissingen nemen, gaat het fout.'

Enige tijd geleden waren er twee stuurmannen waaruit geselecteerd kon worden. Duyster kreeg het vertrouwen. 'Je merkt zelf niet dat je het kan. Dat merken de roeiers.'

Duyster vaart, behalve op kennis, vooral op gevoel en de informatie die hij krijgt uit de fracties van seconden waarin hij een blik op de concurrentie werpt. 'Vanaf mijn plaats zie ik alleen Nico Rienks. Wat de anderen doen zie ik niet. Ik baseer mijn beslissingen op de bewegingen van de boot. Elke ritmeverstoring voel ik. Ik moet na vijf halen kunnen corrigeren. Dat kan ik ook, ik voel meestal aan wat er gaat gebeuren.' De coach kan aan de kant slechts de bewegingen van de tegenstanders observeren; de stuurman ziet andere details die hem vertellen hoe de situatie is. Duyster: 'Ik zie hun gezichten. Ik zie de punten van hun boot schokken. Ik zie dat ze niet strak roeien, dat ze zitten te wringen.' Duyster heeft geleerd dat in één oogopslag te doen, zoals hij ook heeft geleerd zijn bevelen een bepaalde intonatie mee te geven. 'Bij de eerste halen in de wedstrijd kunnen ze hun drift uitleven, daarna wordt het ritme heel erg belangrijk. Als ik de eindsprint op een verkeerd moment aangeef, voel ik direct een ritmeverstoring. Ik moet in het ritme van de haal meegaan.'

De spanning die Duyster voelt in aanloop naar de wedstrijd is even groot als die van de roeiers, al ervaart hij het anders. Hij kan zich net zo beroerd voelen als Niels van Steenis, die de avond voor de finale gewoontegetrouw zijn lijf leeg kotste. 'De roeiers roeien, ik doe alles eromheen. Beroerd zijn van de spanning ben ik ook. Wat ik doe is geestelijk belastend, ook na de wedstrijd. Voor de roeiers is het na de wedstrijd voorbij, die zijn leeg. Ik kan pas later ontspannen, omdat ik

eerst nog een tijd loop na te denken wat er is gebeurd. Dat móet ik doen, want er komt weer een volgende wedstrijd.'

'Zondag houdt het leven op.' Dat zegt Diederik Simon, enkele dagen voor de wedstrijd in het Lanier Hotel Centre in Gainesville. De voltallige roeiploeg heeft tot en met de roeifinales onderdak in een hotel op een steenworp afstand van hun wedstrijdaccommodatie. Een verstandige keuze in de logistieke chaos die de viering van honderd jaar Olympische spelen kenmerkt.

Diederik Simon heeft sinds het WK van vorig jaar maar één doel voor ogen: goud met de Holland Acht. Na een achtste plaats op dat WK in de twee zonder stuurman dacht de 26-jarige Amsterdammer bij zichzelf: wil ik wat bereiken op de Olympische spelen, dan moet ik bij de Acht zijn. Samen met Koos Maasdijk was hij de laatste die aan de selectie werd toegevoegd. 'Het beheerst mijn hele denken en doen. Het is benauwend. Lukt het niet, wat dan? Zondag houdt voor mij het leven op.' Onvoorstelbaar vindt hij het, dat kamergenoot Maasdijk tussen de bedrijven door rustig studeert voor rechtententamens in september. 'Terwijl hij alleen maar in goud geïnteresseerd is. Ik ben ervan overtuigd dat hij een zilveren medaille in het water gooit.'

Diederik Simon heeft bravoure. Op zijn Amerikaans, ofschoon hij inmiddels een 'ongelooflijke rothekel' heeft aan het land en het volk. 'Als je naar nbc kijkt, zie je hoe beperkt en vreselijk chauvinistisch ze zijn. Ik heb nog nooit zo slecht de Olympische spelen kunnen volgen als hier. Wat een stel sukkel.' Toch zou hij graag zoals de Amerikanen, die tot zijn ergernis het woord 'spirit' op hun boot hebben geschilderd, het spel van intimideren van de tegenstander spelen. Gevaarlijk kijken, arrogant kijken, niet met de tegenstanders praten. Maar hij staat er alleen in, hij heeft 'zijn manier' niet aan zijn bootgenoten kunnen verkopen.

Iedereen heeft de zenuwen. Ook Diederik Simon zegt: 'We zijn zelfverzekerd, het kan eigenlijk niet fout gaan. Maar toch zijn er zenuwen. Het is de angst voor het kapotgaan. Het doet vijf minuten hartstikke zeer. Je weet dat je de pijnbank op gaat. Iemand die een lijfstraf te wachten staat, is ook zenuwachtig.' Hij vindt het niet zo stoer toe te geven bang voor de pijn te zijn. Maar hij weet ook dat hij steeds weer door die pijndrempel heen kan gaan, in de wetenschap dat er altijd een goed moment komt. 'Je herinnert je uiteindelijk alleen de goede momenten, na de finish. En de wedstrijd is het enige middel om dat te bereiken.'

Iedereen weet dat Nederland favoriet is voor het goud. Volgens coach René Mijnders hopen de 'echte' roeilanden dat Nederland wint. 'Het zou een overwinning zijn voor het mooie, technische roeien op roeien

met brute kracht.’ De Amerikanen, van wie altijd onverwacht de meeste tegenstand kan komen, heeft hij al ingeschat: ‘Ze zijn technisch beter geworden dan drie maanden geleden in Duisburg, maar ik denk niet dat het genoeg is. Dat zie ik onmiddellijk aan het concept waarin ze roeien en hoe gemakkelijk ze dat uitvoeren.’

Het concept van Mijnders voor deze Holland Acht is steeds gebaseerd geweest op techniek. Zijn keuze wordt ingegeven door de verzameling individuen, die het op het beslissende moment moet doen. ‘Voor een groep met een andere samenstelling zou ik misschien een andere keuze hebben gemaakt, maar je moet hoe dan ook altijd prioriteiten stellen. In Nederland zijn wij altijd meer bezig geweest met het ontwikkelen van techniek; krachttraining heeft veel minder traditie. Alleen Ronald Florijn begon op zijn vijftiende al met krachttraining. Toen werd er in zijn directe omgeving gezegd: ‘Is dat wel goed voor die jongen?’

Veel goede achten, weet Mijnders, worden samengesteld op basis van ‘paardenkrachten’. ‘Daarna gaan ze proberen om het ritmisch bij elkaar te krijgen. Wij gaan uit van efficiënt roeien, meer snelheid halen uit hetzelfde aantal pk’s, geen energie verspillen. Maar het is bij ons natuurlijk ook een kwestie van techniek én kracht geworden, we hebben nu meer power dan ooit aan boord.’ Het resultaat, uiteindelijk, is dat de Holland Acht het snelste roeien uit de geschiedenis toont.

Het is zondag 28 juli 1996, twaalf uur. De Nederlanders weten: niemand roeit de laatste vijfhonderd meter beter dan wij. Als we de Amerikanen en de Duitsers bij de start bijhouden, winnen we. Er is getraind op hard vertrekken en er ontstaan de eerste honderd meter weinig verschillen. Na duizend meter liggen de Duitsers voor, maar de Holland Acht is dan al aan het inlopen. Achter in de boot begint stuurman Duyster de ‘poppetjes’ te tellen. Van ‘drie poppetjes’ achter, komen ze bijna twee seconden eerder dan de Duitsers over de finish. Het goud is binnen. Hollandse vip’s op de tribune juichen en slaan elkaar op de schouders. Nico Rienks werpt het lichaam achterover. Het hoofd belandt in de schoot van Ronald Florijn, de man met wie hij in Seoel in de dubbel-twee naar goud roeide. Het verschil met de Duitsers was niet zo groot als verwacht, daartegenover staat dat Duyster geen bevel had gegeven tot een maximale eindsprint. ‘Te veel risico,’ zei een van de emoties bekomen Nico Rienks later. ‘Een misslag maak je zo. We roeiden 39 per minuut, kunnen 42, maar in de omschakeling kun je een vuile klap maken en dat verstoort het ritme.’

Stuk voor stuk geven ze toe te hebben getwijfeld of de favorietenrol kon worden waargemaakt. ‘We waren overmoedig,’ aldus Rienks.

‘Verstoppertje hadden we niet kunnen spelen, want we hadden alles al

gewonnen.’ ‘Maar,’ vult Florijn aan, ‘als je dan ziet dat de Italiaanse dubbel-vier hier zesde wordt, terwijl ze ook het hele jaar alles hebben gewonnen, denk je toch: dat kan ons ook gebeuren.’ Een vergelijking met het goud in Seoel valt voor beiden moeilijk te maken. ‘Dit is mooier,’ vindt Florijn. ‘Hoewel... in 1988 was het onverwacht. Dat was misschien toch wel leuker. Aan de andere kant hebben we hier heel bewust, heel berekend naartoe gewerkt. Het is fantastisch om te constateren dat we dat goed hebben gedaan.’

De feesten wachten. Jeroen Duyster belt een uur na de wedstrijd met de nodige champagne achter de kiezen naar huis. Pa had willen komen, maar concludeerde dat hij thuis meer zou zien dan aan de rand van Lake Lanier. Zijn vriendin wilde Duyster er ook niet bij hebben. ‘Het was moeilijk te verkopen, maar ik wilde hier helemaal van genieten.’ De groep gaat uiteen, maar neemt een onschatbare ervaring mee de rest van het leven in. Of zoals Niels van der Zwan het uitdrukte: ‘Het was een geweldig leerproces. Te ervaren dat mensen zich onder spanning anders gaan gedragen, is heel boeiend om mee te maken.’ Ronald Florijn wacht rustig af wat dit succes voor gevolgen zal hebben; de heisa na Seoel had hem volslagen overvallen. Roeien zal hij niet veel meer, ‘of het moet in een sloep zijn met een picknickmand aan boord’. Henk Jan Zwolle, die na de bronzen medaille met Rienks in Barcelona eigenlijk al met roeien klaar was, gaat zijn werk als inspanningsfysioloog oppakken. Alles wat hij hierna nog roeit zou hij als doelloos heen en weer peddelen ervaren. Rienks keert terug naar zijn arbodienst. Maasdijk, die tot september vorig jaar zijn studie liet prevaleren, laat het roeien ook voor wat het is.

Een enkeling wil verder, maar de manier waarop is nog ongewis. Coach Mijnders stopt ermee. Hij heeft plannen, maar wenst daar geen uitspraken over te doen. Chris Korzeniowski lijkt zijn logische opvolger, maar over welke middelen de roeibond zal beschikken om de voorbereiding voor Sydney te beginnen, is vooralsnog onbekend. Geld is er niet. Korzeniowski staat ook niet te springen om met een nieuwe acht te beginnen: ‘In deze acht zat een stel zeer ervaren roeiers. Daarom hebben ze dit kunnen bereiken. In principe is vier jaar echter te kort om zo’n succes te kunnen behalen. Als je nu voor Sydney met een bijna compleet nieuwe groep moet beginnen, heb je nauwelijks kans van slagen. Ik weet niet of ik me daaraan waag, want of je nou roept dat het onmogelijk is of niet, men zal het altijd vergelijken met het goud van 1996.’

Shirt aan... please

Tien dagen geleden deed Dennis de Nooijer het ook en dat deed de deur dicht. Ik bedoel, juichen om een doelpunt mag, een klein sprongetje (Van Basten was daar groots in) na een overtuigende actie is zelfs meegenomen, maar dat idiote shirtjes uitdoen van de laatste maanden heeft nu zijn grenzen bereikt.

Nota bene de Hugh Grant onder de voetballers zorgde ervoor dat iedere volgende halve striptease bij ons thuis met boegeroep en strafpunten zal worden ontvangen.

De Nooijer, Neerlands lekkerste kind op kicksen, is een leuke voetballer die veel te veel in het nieuws is geweest, die mediageniek werd door het ontbreken van andere hot items en die ervoor zorgde dat Sparta op de landkaart kwam.

Ik moet even uit de school klappen dat er in mijn naaste omgeving nog meer gebeurde als De Nooijer enige tijd in beeld was geweest. De dames bewogen wat onrustiger, laat ik het zo beschaafd mogelijk uitdrukken, over hun stoel en eenmaal zelfs hoorde ik de achter de hand gemaakte opmerking: 'Heeft iemand een Zamboni voor me.' Hetgeen veelzeggend is en tevens vrij origineel.

De Nooijer nu bleef ook lange tijd origineel. Hij verschalkte nog stijvere voetballers dan hijzelf, hij scoorde leuk en maakte van zijn toekomst een spannend spelletje.

Totdat hij zijn bijna Engels-blanke borst toonde nadat hij het op apegapen liggende Feyenoord uit de beker had geknikkerd. Ik schrok toen ik het beeld zag, riep nog: 'Nee, Dennis, toe, niet doen,' maar de schade (en schande) was zichtbaar voor heel de wereld. Juist hij, de speler die waardigheid in zijn voorkomen en zijn manier van spelen verpakt had, juist De Nooijer voegde zich in de rij van clowns en epigonisten. Ooit, op een vervaarlijk koude dag, was het Mike Obiku die zijn wasbord aan Nederland toonde, maar nu gaat iedere modale voetballer uit het hemd, tot werkelijke schande der mensheid.

Laatst dat kind van Scheepers gezien? NAC's lekkerste schopte er een in, nam een aanloop tot een vreugderen en, verrek als het niet waar is, trok zijn shirtje half uit om een onwaarschijnlijk rooms hemmetje te tonen. Bij ons thuis werd het stil. We keken elkaar aan en besloten een condoléance-telegram naar Breda te sturen.

Toen olijke Obiku zijn trucje uithaalde, hebben we met zijn allen zitten

gniffelen. Ook toen hij daarna in een hek ging hangen en de roestige spijlen zo'n beetje door de vingers trok.

De buikschuiver van Big Pete, zoals Pierre van Hooydonck tegenwoordig heet, heeft het een tijdje goed gedaan bij eenzame spitsen. Zo probeerden die jongens bij medespelers in een goed blaadje te komen. Als zij na het scoren een glijer maakten, dan volgde de rest ook wel eens. Dat was vooral grappig bij ploegen als Go Ahead en Veendam en dan helemaal op een droog veld met harde stoppelbolletjes.

Laatst zag ik een wedstrijd op de Franse tv. Een jongen van Lens die had gescoord, begon aan zo'n debielen-slalom, volgens kenners ooit ontdekt door mijn broer René', deed vervolgens een vogel na, met dien verstande dat hij op de grond bleef, begon daarna een heupshake, werd achterhaald door al even idiote medespelers die allen meeshaketen en of dat niet genoeg was, werd daarna de cornervlag uit de grond getrokken en zwaaide het hele gezelschap, alsof men bij Endemol in de studio zat, naar het verbaasde publiek.

Te veel was ook daar te veel.

Vieren hoort bij winst of bij superbe acties, maar ik ben toch altijd een groot voorstander van chique ingetogenheid geweest. Toegegeven, dat is niet iedere sporter gegeven, maar het tekent wel de klasse bij de betrokkenen. Cruijff maakte wel eens een leuke lichtsprong, met de benen zelfs iets naar voren gestrekt, maar niemand van Ajax haalde het in zijn botte hersens de nummer veertien dan dood te knuffelen. Ik heb in die jaren Piet Keizer weieens zien scoren, waarna hij even zuchtte en terugliep. Iedereen die in de buurt kwam, keek hij weg. Het doelpunt was te simpel geweest om zelfs maar de arm in de lucht te steken.

Soms zie ik in de Engelse voetbalcompetitie nog wel eens karakters die mooi kunnen vieren. Het zijn van die breedkoppige halfspelers die zich de hele wedstrijd de pleuris hebben gewerkt en acht minuten voor tijd met een lucky trap voor 2-1 (achter natuurlijk) zorgen. Die mannen reichten even de rug, halen de bal uit het net, kijken niet één seconde naar de geslagen doelman en lopen in één lange draf naar de middenstip waar ze de bal met een plof op leggen. Met zoiets van: Zouden jullie in godsnaam door willen spelen, ik heb mijn best al genoeg gedaan.

Mijn vader vertelde vroeger altijd over Abe Lenstra. Als hij scoorde (en vaak deed hij dat uiterst fraai), dan hief hij soms de arm en draafde, de kuif hoog, de broek schoon, op zijn gemak terug naar de eigen helft. Niemand raakte hem aan, hooguit Rinus Bennaars die de beslissende pass gegeven had. Een schouderklopje was genoeg.

Het hekklimmen door spelers van Haarlem, RBC of TOP mag natuurlijk blijven, want waarom zou je dat voor zeshonderdzevenenvijftig betalende toeschouwers niet doen, maar dat shirtje... Please, Dennis, doe het nooit meer.

Niet alleen is het een onwaarschijnlijk teken van goedkope onmacht, je gaf met die actie ook te veel van jezelf prijs. 'Heeft hij borstharen en zo ja, is-ie wollig of zijn het plukjes?' En: 'Ik hoop dat hij glad is, met mooie, bruine tepels.' Ja ja, dat weet je allemaal niet, maar dat soort vragen hoorde ik om me heen.

Door te scoren tegen Feyenoord was je een held, maar je demystificeerde een hoop en gaf je over aan Obiku-isme en erger. Dat had niet hoeven. Kijk, die Grant liet zich pijpen door een hoer en maakte een klein foutje. Dat shirt uittrekken is bijna net zo erg, als je begrijpt wat ik bedoel. Voortaan een hand, een stevige hand, zou ik willen voorstellen. En dan die fraaie glimlach. Dat moet voor jou meer dan voldoende zijn.

Jan Wouters

Soms heeft iemand een verrassende eigenschap. Neem bijvoorbeeld Dennis Bergkamp. Ik had regelmatig interviews met hem gelezen, zag hem af en toe op televisie en dat maakte op mij allemaal geen swingende indruk. Ik zag meestal een uitdrukingsloos gezicht en Dennis gaf vooral korte duffe antwoorden. Het beeld dat ik van Bergkamp kreeg, was: aardige jongen, maar wel ontzettend saai.

Met dat idee in mijn achterhoofd maakte ik kennis met hem tijdens een trip van het Nederlands elftal en daarna ontmoette ik hem een aantal keren in Italië. En wat bleek? Bergkamp was bijzonder geestig. In de lobby van Hotel Huis ter Duin in Noordwijk nam ik eens een gesprekje op met zijn vrouw. Ze vertelde wat over Dennis maar kwam er, een beetje zenuwachtig, niet helemaal goed uit. Na afloop vroeg ze of ik zo vriendelijk wilde zijn er zo min mogelijk van uit te zenden. Op dat moment kwam Bergkamp erbij: 'Laat haar alsjeblieft niks stoms zeggen. Dan denken de mensen misschien dat ze een voetbalvrouw is en nog erger: dan denken ze ook nog dat ik een voetballer ben.'

Ik belde hem een keer 's avonds laat op en we zaten een behoorlijke tijd te telefoneren. Opeens vroeg Dennis: 'Waar zit je nu eigenlijk?' Ik vertelde hem dat ik in een donker en verlaten Veronica-gebouw zat. Hij liet even een stilte vallen en zei toen: 'Ben je bang?'

In Orlando, tijdens het wereldkampioenschap '94, sprak ik met hem over al die interviews die voetballers tijdens zo'n toernooi moeten geven. 'Op een domme, lastige of vervelende vraag, geef ik nooit antwoord. Die ga ik dan gewoon professioneel ontwijken; dat noem ik een P.O.-tje.'

Bergkamp was niet saai, maar juist heel geestig. Vooral uit kleine bizinnen bleek zijn grote gevoel voor humor. Ik had een inschattingsfout gemaakt en dat vertelde ik hem. Het interesseerde Dennis helemaal niets. 'Laat de mensen maar denken dat ik saai ben. Ik vind het best zo.'

Nog een speler achter wie je in eerste instantie niet zoveel zou zoeken, was Jan Wouters. Bij hem kreeg je het beeld van: zwoegen, kromme benen, schelden op medespelers, meedogenloos en dus zeker niet fijnzinnig.

Samen met een aantal anderen werd Wouters gevraagd om voor een actie van Jantje Beton iets op papier te zetten over de verloren

wedstrijd tegen Duitsland in 1974 en de gewonnen wedstrijd tegen de Duitsers in 1988. De eerste beleefde hij als supporter en de tweede als speler. Jan Wouters verraste iedereen met een heel bijzonder gedicht, waarin zijn gevoelige, diepzinnige kant ineens naar boven kwam.

Ik zei een keer tegen hem, dat ik dat eigenlijk nooit van hem verwacht had. Zijn reactie was fel: 'Hoezo, niet verwacht? Wat bedoel je nou? Denk jij dat André van Duin thuis de hele dag loopt te dollen? Die jongen heeft ook zijn rustige en serieuze momenten. Ik noem maar even wat: een zwijmelende zanger. Zo'n man is misschien juist wel heel erg a-romantisch. Zo vind ik het mooi om bepaalde gevoelens op te schrijven, om die kwijt te kunnen in een gedicht.'

Jan en ik kwamen elkaar regelmatig tegen, bij FC Utrecht, Ajax, het Nederlands elftal en bij Bayern in München. We spraken dan over van alles en nog wat. Wat me opviel was dat hij altijd goed kon relativeren. Voetbal wordt altijd belangrijker gemaakt dan het is. Dat heb ik nooit zo goed begrepen. Ik kan me herinneren dat we met Ajax in de Europacup werden uitgeschakeld. Zegt een journalist na de wedstrijd: dit is een ramp, dan denk ik alleen maar: dit is geen ramp, dit is vervelend, maar het blijft een voetbalwedstrijd. Zo is het toch? Of je nou verliest of niet, de volgende dag moet je toch weer gewoon boodschappen doen.'

In de kleedkamer voelde Jan Wouters zich altijd zeer op zijn gemak en hij vond niets leuker dan de boel een beetje in de gordijnen te jagen. Hadden er bijvoorbeeld twee spelers ruzie gehad tijdens de training, dan wachtte Wouters rustig zijn kans af om te zeggen: 'Wat was dat nou?' Meestal was er dan nog wel een andere speler die hem bijspong. En dan werd uiteindelijk het hele verhaal verteld. Daar genoot hij van, net als van de Practical Joke. Schoenen verstoppert, broeken en stropdassen afknippen en stiekem door een klein gaatje traangas in de massageruimte spuiten. Al die dingen vond Jan leuker dan de wedstrijden zelf. 'Ik houd van voetbalhumor, die zal ik missen. Het is de humor waarvan anderen zeggen: dat is een kleuterklas, dat is toch flauw. Natuurlijk is dat zo, maar de meeste humor is toch flauw?'

Jan Wouters is een mens van uitersten; zo kan hij een zeer gevoelig gedicht op papier zetten en het volgende moment iemand een rotschop geven. Het lijken zaken die moeilijk met elkaar te verenigen zijn. Zelf voelt Jan dat niet zo; voor hem kunnen die dingen soms moeiteloos naast elkaar bestaan. Maar ik vond het soms moeilijk hem te volgen. Buiten het veld een vriendelijke, rustige jongen en binnen het veld

soms behoorlijk de weg kwijt. Zoals met Ajax tegen Volendam, toen hij Alex Pastoor zomaar een knal met zijn elleboog gaf.

‘Dat sloeg natuurlijk helemaal nergens op’, zegt hij. ‘Daar schaam ik me diep voor.’

Wouters ging altijd als een bezetene de duels in, speelde loeihard en vaak net op de rand. Ging hij daar overheen, dan was het ook echt bingo. Zoals die keer op Wembley tegen Engeland (2-2) toen hij Paul Gascoigne letterlijk uit de wedstrijd sloeg.

‘Tijdens het WK in Italië, toen wij tegen Engeland speelden, had ik twee keer een elleboog van hem gekregen. Onbewust moet ik daar aan hebben gedacht. Maar ik deed het niet bewust, het overkwam me gewoon. En op het moment zelf vond ik het ook helemaal niet te ver gaan. Toen later bleek dat hij iets had gebroken en dat hij een tijdje met zo’n masker moest spelen, ja toen schaamde ik me natuurlijk wel.’

Het zijn deze voorvallen die Jan Wouters het imago van ‘schopper’ hebben gegeven, maar dat doet hem geen recht. Niet alleen speelde hij zeventig keer in het Nederlandse elftal, hij behoorde ook meestal tot de uitblinkers. Daar werd maar al te vaak aan voorbijgegaan en dat vindt hij erg jammer: ‘Ik had graag gewild dat de mensen zich mij zouden herinneren zoals bijvoorbeeld Van Hanegem: Linkerpoot, gouden pass, zoiets. En dat ze van mij zouden zeggen: Wouters, die kon iemand helemaal vrij voor de goal zetten. Dat ik die voorzet gaf bij de omhaal van Van Basten, dat ik de pass gaf op Van Basten waarmee hij in 1988 het winnende doelpunt maakte tegen Duitsland, dat ik de pass gaf op Bergkamp op Wembley, zodat we weer terugkwamen in de wedstrijd. Die dingen, begrijp je. Omdat ik twee of drie fouten gemaakt heb, ben ik een schopper. Dat beeld bestaat nu. Een mooie pass herinneren mensen zich minder snel. Ze zullen mij altijd blijven zien als een werkvoetballer, en dat is zonde.’

Wouters had zich voorgenomen in Amerika zijn internationale carrière mooi af te sluiten. Tijdens het wereldkampioenschap kreeg hij misschien toch nog de kans iets weg te werken van die vervelende incidenten uit het verleden.

‘Ik wilde dolgraag glorieus eindigen, maar dat is er helemaal niet van gekomen. Integendeel, het was een beetje pijnlijk.’

Het begon in de wedstrijd tegen België. Wouters verdedigde het doel en stond zo dicht bij de doelpaal dat er niets door kon. Toen er op het doel geschoten werd, had Jan zijn linkervoet maar hoeven uitsteken om de bal te kunnen tegenhouden. Dat deed hij niet. In plaats daarvan maakte hij een vreemd beweginkje met zijn rechtervoet zodat de bal precies tussen hem en de paal in het doel verdween. Daardoor werd

het 1-0 voor de Belgen en dat zou het blijven. In al zijn treurigheid was het toch ook een komisch moment, want het zag er niet uit. Lachend vroeg iedereen zich af wat Jan daar eigenlijk had staan doen. Zelf vroeg Wouters zich dat ook af, maar hij wist het niet meer. 'Het was heel vervelend, van alle kanten begon het gezeur. Zo van: die Wouters begint oud te worden.'

Later in de wedstrijd tegen Brazilië ging het opnieuw een beetje mis. Wouters zag er niet al te sterk uit tegen Bebeto en had in iedere geval schuld aan een van de twee doelpunten via zijn kant. Daarmee lag Nederland uit het toernooi en had Wouters zijn allerlaatste interland gespeeld.

'Ik was heel emotioneel na afloop. Ik wist dat ik niet het afscheid zou krijgen waar ik op had gehoopt. Dat vond ik heel erg. Want de finale was op 17 juli en dat is mijn verjaardag. Dus ik had het in mijn kop gezet dat ik op 17 juli de finale wilde spelen en dan zou ik in de laatste minuut het winnende doelpunt intikken. Zo had het allemaal moeten eindigen.'

Ik vroeg Jan Wouters iets op papier te zetten over zijn carrière en zijn herinneringen aan het Nederlands elftal. Jan knikte en zei: 'Ik ga kijken of het me lukt.' Een paar weken later stuurde hij mij deze regels:

VAN UTRECHT TOT DALLAS door Jan Wouters

Wilhelmus, een volle kuip en kippenvel.

Winst, verlies, emotie, heel Nederland zit in het spel.

Frankrijk, mijn debuut, kettinkje kwijt.

De Koemannen, Rijkaard, Kieft, gezelligheid.

Kwalificatiewedstrijden, oppermachtig,

EK '88 - een tweede bevrijding - prachtig!

Italië, Denemarken, Amerika. Euforie, hoge verwachting,

Nederland te vroeg naar huis, minachting.

Trots zeventig maal Oranje, wat vriend en vijand verraste.

De bom, Gascoigne, passes op Bergkamp en Van Basten.

Dit team met Jan, Hans en Ruud en wie ik ben vergeten,

wordt vaak terecht verweten dat er veel meer had ingezet.